

Handläggare
Jens Westlund
Telefon:08-508 21 150

Till
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd
2024-04-25

Underlag för budget 2025 med inriktning 2026 och 2027

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Förvaltningens förslag till beslut

1. Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2025 med inriktning för 2026 och 2027 med tillhörande bilaga.
2. Nämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Nämnden har i underlaget redovisat en övergripande och sammanfattande analys av verksamhetens utveckling de kommande åren. Underlaget beskriver trender, utvecklingstendenser, lagförslag, strukturella frågor och demografiska förändringar, effekterna av dessa samt eventuella åtgärder.

Ärendet beredning

Ärendet har utarbetats av samtliga avdelningar och samordnas av nämndkansliet. Förvaltningen samverkar ärendet med de fackliga organisationerna 16 april 2024.

Innehållsförteckning

1 Utvecklingsbehov och strategiska prioriteringar	4
2 Nämndens verksamhetsområde	6
2.1 Förskoleverksamhet.....	7
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid.....	10
2.3 Äldreomsorg	11
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	13
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri.....	14
2.6 Stadsmiljöverksamhet.....	18
2.7 Ekonomiskt bistånd	20
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder.....	21
2.9 Övrigt.....	21
3 Sammanfattande ekonomisk analys	24
3.1 Drift	24
3.2 Investeringar	27
3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)	28
4 Lokalförsörjningsplan.....	28
4.1 Sammanfattning.....	28
4.2 Planeringsförutsättningar.....	28
4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling	31
4.4 Samverkan	31
4.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet.....	32
4.5.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering.....	32
4.5.2 Nuläge 31 januari 2024	32
4.5.3 Planering av lokaler för år 2025-2032 (första planeringsperioden)	32
4.5.4 Planering för lokaler år 2033-2045 (andra planeringsperioden)	33
4.6 Lokalplanering - pedagogisk verksamhet.....	33
4.6.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering.....	33
4.6.2 Nuläge 31 januari 2024	33
4.6.3 Planering av lokaler för år 2025-2032 (första planeringsperioden)	35
4.6.4 Planering av lokaler för år 2033-2045 (andra planeringsperioden)	36

4.7	Övrig information	36
4.7.1	Särskild redovisning av vissa lokalprojekt.....	36
4.7.2	Fördjupad anvisning för idrottsnämnden	36
4.7.3	Statusredovisning av avveckling/omstrukturering	36
4.7.4	Sammanställning över socialnämndens gemensamma ärenden med stadsdelsnämnderna.....	36
4.8	Kontaktinformation	36
5	Övriga redovisningar	36

Bilaga

Klimatinvesteringar 2025-2027

1 Utvecklingsbehov och strategiska prioriteringar

- Socioekonomisk segregation och utsatthet påverkar människor i alla åldrar och är en långsiktigt strategiskt viktig fråga. Stadsdelsnämnden kommer under planperioden fortsätta det prioriterade arbetet att motverka socioekonomisk segregation och utsatthet. Stadsdelsområden som särskilt identifierats som prioriterade är Solberga/Älvsjö centrum och delar av Västertorp. Älvsjö centrum och Solberga skiljer ut sig genom ett lägre socioekonomiskt index, vilket utgör ökad risk för socioekonomisk segregation och utsatthet. Samverkan mellan polis, förskola, skola, socialtjänst, föreningsliv, näringsliv och andra myndigheter är central för att nå stadens vision där invånarna oavsett boende och stadsdel ska känna sig trygga, vara en del av och kunna utveckla sin närmiljö.
- Under kommande planperiod kommer en ny socialtjänstlag att träda i kraft. Förändringen kommer att innebära behov av omprioriteringar och anpassningar i nämndens verksamheter för att verka i enlighet med den nya lagen och erbjuda fler insatser utan föregående utredning och bedömning. En osäkerhetsfaktor gällande dimensionering av den förändrade organisationen är den framtida efterfrågan på öppna insatser kopplat till antalet invånare i stadsdelsområdet. Behoven av samordnat stöd genom myndighetsbeslut kommer finnas kvar hos målgrupperna. Omställningen förväntas leda till minskade samhällskostnader först på sikt. Den nya socialtjänstlagen kommer också förtydliga att socialtjänsten ska arbeta kunskapsbaserat, vilket också ställer ökade krav på nya metoder samt uppföljning av insatser där utvärdering och forskning saknas.
- Parallellt med arbetet med ny socialtjänstlag pågår arbetet med god och nära vård. Den enskilde ska få en god, sömlös och personcentrerad vård och omsorg, och befolkningens hälsa ska förbättras. Det ska ske på ett samordnat, jämlikt och kostnadseffektivt sätt och kommer att kräva mer tvärprofessionella arbetsformer och samlokalisering av resurser för att klara välfärden.
- Nämnden ser ökat behov av olika former av boenden, exempel stödboenden anpassade för personer med funktionsnedsättning i kombination med beroendeproblematik och psykisk ohälsa. Boendepplanen för funktionshindrade är en viktig förutsättning för att skapa tillgängliga bostäder och boendeformer, utifrån behov och efterfrågan.
- Antalet äldre ökar och i och med det kommer äldreomsorgen stå inför ett ökat behov av kompetensförsörjning och utbildningsinsatser för en likvärdig äldreomsorg. Socioekonomisk segregation och utsatthet är en viktig aspekt även för äldre eftersom detta kan påverka känslan av gemenskap, trygghet och tillit, samt den fysiska och psykiska hälsan. För att bidra till social och ekonomisk hållbarhet behöver äldreomsorgen förstärka ett förebyggande arbetssätt. Boendepplanen för äldreomsorgen är en viktig förutsättning för att skapa tillgängliga bostäder och boendeformer, utifrån behov och efterfrågan.

- Kompetensförsörjningen till välfärden är en av de viktigaste frågorna för kommuner och regioner. Stadsdelsnämnden kommer fortsatt under planperioden att arbeta aktivt, övergripande och långsiktigt med kompetensförsörjning för att utveckla, behålla, attrahera och rekrytera medarbetare och chefer. Stadens strategi för kompetensförsörjning utgår från att behålla och utveckla befintliga medarbetare, men även att vara en attraktiv arbetsgivare för att kunna rekrytera medarbetare med kompetens som är kritisk för verksamheterna. Nämnden kommer under planperioden att arbeta aktivt med effektiv bemanningsplanering och utveckling av befintliga medarbetare för att kontinuerligt kunna möta uppdrag och behov i verksamheterna. Det kommer även att vara särskilt viktigt att beakta den framtida kompetensförsörjningen av yrkesgrupperna erfarna socialsekreterare, utbildade barnskötare samt legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. Det är även av stor vikt att ha strukturerat arbete med successionsplanering för chefer och andra nyckelbefattningar för att säkra kontinuiteten i verksamheterna.
- Som ett led i att öka samverkan med skolan i frågor som rör undervisning ser stadsdelsnämnden ett behov av tydligare systematik för en likvärdig uppföljning inom Stockholms stad gällande effekter av den undervisning som barn erbjudits i förskolan. I dagsläget saknas gemensamma uppföljningsverktyg för förskolans undervisning.
- Under planperioden kommer stadsdelsnämnden att överta parkdriften i egen regi vilket kommer att innebära förändringar i organisatoriskt och utförande av arbetsuppgifter. I utvecklingsarbetet kommer verksamheten att utformas utifrån målsättning om en fossilfri organisation, nämnden ser dock ett behov av att synliggöra beredskapsperspektivet och de målkonflikter som finns mellan fossilfria drivmedel och krisberedskap i relation till miljömålen. Vidare kommer övertagande att innebära ekonomiska utmaningar på kort sikt för både drift- och investeringskostnader. På några års sikt förväntas nämnden ha större kontroll över både utförande och ekonomi.
- Nämnden ser att effektiv lokalanvändning är avgörande för att möjliggöra en tillräcklig resursfördelning till verksamheterna då byggkostnaderna ökar för både privata byggaktörer liksom för Sisab och Micasa, vilket i sin tur genererar högre årshyror. För att klara framtida utmaningar ser nämnden att fokus i första hand måste ligga på att underhålla, utveckla och avveckla befintliga lokaler alternativt att hyra in och anpassa redan byggda lokaler.
- Under planperioden kommer nämnden prioritera arbetet med att utveckla lokalsamhället och stärka invånarnas tillit till staden genom riktade medborgardialoger.

- För att nämndens verksamheter ska vara de bästa för de som verksamheterna är till för så är det fortsatta arbetet med en effektiv och hållbar organisation ett prioriterat område. För att möta befintliga och framtida behov krävs att verksamheterna förhåller sig till tilldelade resurser samt har en organisation och funktioner som stödjer de uppdrag och uppgifter som ska utföras. Grunden för att kunna fatta relevanta beslut är ett fortsatt utvecklat systematiskt kvalitetsarbete med ett tydligt fokus på att kontinuerligt utveckla verksamhetens kvalitet.

2 Nämndens verksamhetsområde

Verksamhet

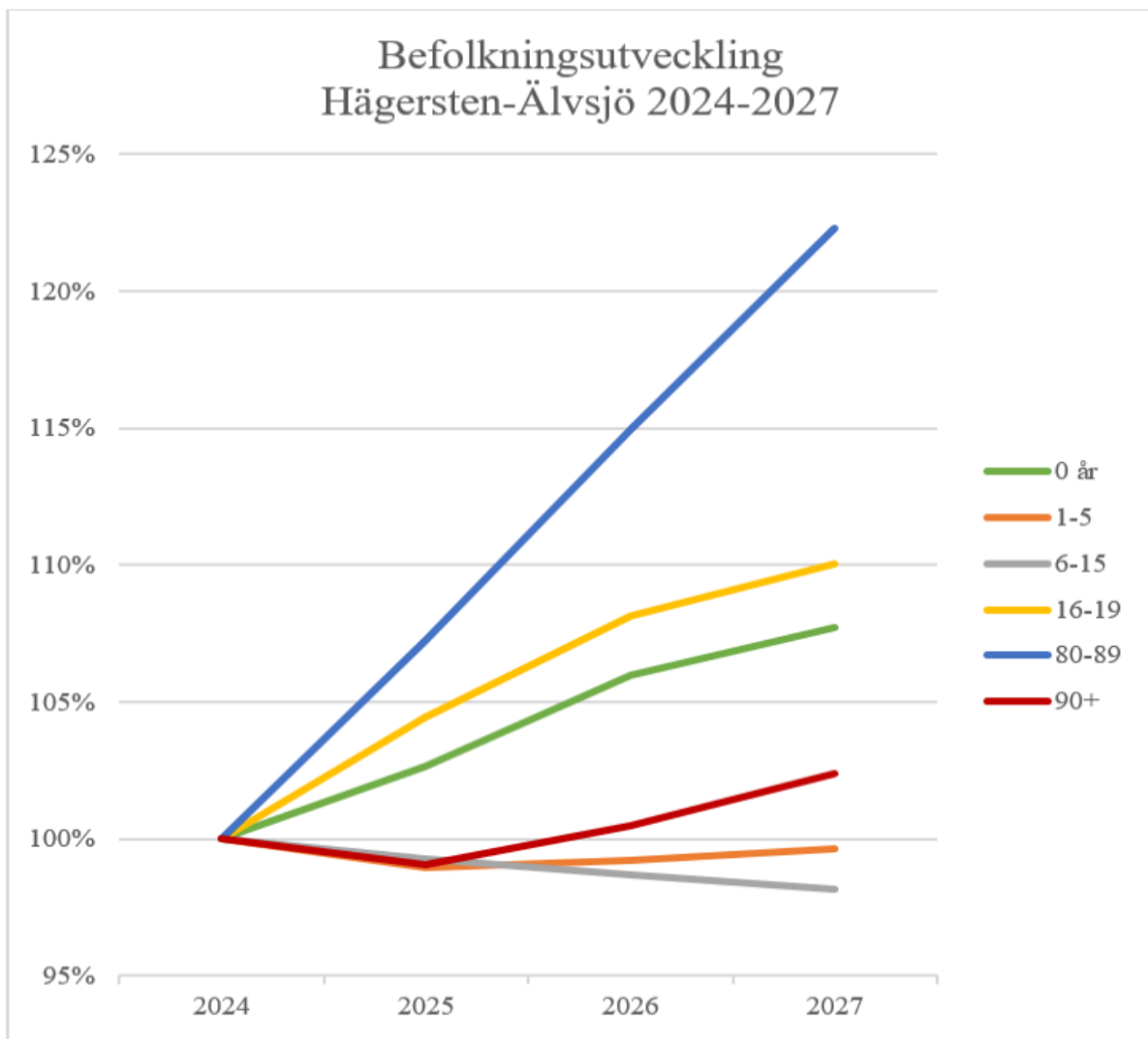
Stadsdelsnämndens bidrag till att uppfylla kommunfullmäktiges mål är att ansvara och driva verksamheter och service av god kvalitet för de som bor och kommer att bo i stadsdelsområdet samt att i dialog med invånare och brukare utveckla den servicen.

Demografi

I Hägersten-Älvsjö stadsdelsområde bor det drygt 129 000 personer. Inom stadsdelsområdet finns stadsdelarna Aspudden, Fruängen, Gröndal, Herrängen, Hägersten, Hägerstensåsen, Liseberg, Liljeholmen, Långbro, Långsjö, Midsommarkransen, Mälärhöjden, Solberga, Västberga, Västertorp, Älvsjö och Örby slott.

Prognos över befolkningsutvecklingen i stadsdelsområdet				
Alder	2024	2025	2026	2027
0 år	1 754	1 801	1 859	1 890
1-5	7 735	7 656	7 676	7 708
6-15	15 091	14 982	14 894	14 815
16-19	5 145	5 373	5 565	5 662
20-24	5 678	5 798	5 911	6 039
25-64	75 886	76 215	76 717	77 163
65-79	13 854	13 999	14 235	14 445
80-89	3 742	4 014	4 301	4 577
90+	858	850	862	879
Totalt	129 744	130 687	132 021	133 177

Under de närmaste tre åren beräknas Hägersten-Älvsjös befolkning öka med 2,6 procent. Störst ökning sker i grupperna ungdomar i gymnasieåldern och de äldre pensionärerna 80-89 år.

Diagrammet visar procentuell förändring av stadsdelsområdets befolkning i olika åldersgrupper. Gruppen äldre pensionärer 80-89 år ökar med 22 procent till 2027, vilket motsvarar 835 personer. Gruppen äldre tonåringar 16-19 år ökar med 10 procent vilket motsvarar 518 personer. Barn i förskoleåldern 1-5 år och skolåldern 6-15 år minskar något under perioden.

2.1 Förskoleverksamhet

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Förskoleavdelningens strategiska prognos- och analysarbete av tillgång och efterfrågan på förskoleplatser samt bemanning på kort och lång sikt fortsätter prioriteras. Sedan 2020 har barnantalet i åldersgruppen 1-5 år stadigt minskat vilket påverkar det totala behovet av förskoleplatser nu och under de närmaste åren. Stadsdelsnämndens förskoleverksamhet omfattar för närvarande cirka 5 500 barn och cirka 1 300 medarbetare fördelade på 78 förskolor. Skillnaderna inom stadsdelsområdet varierar vilket ställer krav på flexibilitet i

lokalförsörjningsplaneringen. Kommande planperiod prognostiseras barnantalet att fortsätta minska i vissa planområden medan det i andra områden beräknas en ökning. Ökningen kommer dock inte att vara märkbar förrän tidigast om några år. Utöver den långsiktiga planeringen har förskoleverksamheten ytterligare en utmaning i den årligt återkommande säsongsvariationen. Säsongsvariationen innebär färre barn inskrivna på hösten som sedan successivt ökar från januari och under våren. Svårigheterna med prognosarbetet leder till utmaningar med anpassa personalbemanning, vilket i sin tur kan påverka förskolornas ekonomi negativt.

Tidigare år har det funnits ett större behov av att rekrytera legitimerade förskollärare till förskolorna. Detta behov har dock avtagit emedan det är fortsatta utmaningar med att säkerställa behovet av utbildade barnskötare. Frågan gällande utbildade barnskötare har aktualiserats i och med att en indikator avseende andelen utbildade barnskötare har adderats under kommunfullmäktiges mål 1.2. Idag finns flertalet olika barnskötartutbildningar som varierar i omfattning och även genomförs av flera olika aktörer. Detta resulterar i att de som titulerar sig barnskötare kan ha skiftande kunskaper beroende på vilken utbildning de genomgått. I första hand avser förskolorna att rekrytera barnskötare med adekvat gymnasial utbildning för arbete med barn, men det saknas i dagsläget system som gör det möjligt att urskilja just denna kategori barnskötare.

Då förskolornas rektorer signalerar att antalet barn som behöver särskilt stöd ökar framträder ett behov av kompetensutvecklande insatser som kan bidra till vidgad förståelse för begreppet barnhälsa. I detta arbete är det fortsatt viktigt att involvera externa aktörer såsom exempelvis habilitering och BVC. Även behov av specialiserade kringfunktioner, inom till exempel kost och IT, framträder då det skulle bidra till rektorernas fokusering på kärnuppdraget. Detta skulle också bidra positivt till förskolornas hållbarhetsarbete som pågår inom ramen för Agenda 2030.

För att såväl rektorer som förskoleavdelning framöver ska kunna rikta insatser än mer ändamålsenligt framträder ett behov av att utveckla tydligare metoder och system för uppföljning och utvärdering. Detta gäller både strukturella aspekter som behöver kunna följas med hjälp av enhetliga nyckeltal samt metoder som på huvudmannanivå förmår att synliggöra effekter av den undervisning som sker i förskolan. Som ett led i det sistnämnda framträder ett behov av ett stadsövergripande system som gör det möjligt att applicera resultatet från läsa, skriva, räkna-garantin gentemot den förskola där eleven tidigare varit inskriven.

Ny lagstiftning (Skollagen 2010:800) om ökat deltagande i förskolan för bättre språkutveckling trädde i kraft under 2023. Enligt lagen är hemkommunen skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till de barn som inte har en plats i förskolan och erbjuda plats. Insatser har under året pågått för att öka andelen inskrivna barn i förskolan, och trots att stadsdelen har en hög inskrivningsgrad generellt så framträder ingen ökning sedan insatserna påbörjades och framöver behöver genomförda insatser analyseras i förhållande till de grupper som insatserna riktats gentemot.

Regeringen gav i oktober 2023 Skolverket i uppdrag att föreslå ändringar i förskolans läroplan, Lpfö-18, som innebär att utbildningen i huvudsak ska vara skärmfri för barnen. I dagsläget har ingen ändring föreslagits av Skolverket, men förskoleavdelningen följer

utvecklingen för att kunna möta behov som eventuella ändringar kan leda till. Stockholm stad har sedan mitten av 2023 en stadsövergripande förskoleförvaltning vilket gör att förskoleavdelningen framöver kan ha en mer systematiserad samverkan med övriga stadsdelar i frågor av denna karaktär.

Agenda 2030

De utmaningar som finns inom verksamhetsområdet kan främst kopplas till mål 3, hälsa och välbefinnande samt mål 4, god utbildning för alla.

Att främja välbefinnande för alla i alla åldrar är en utmaning i förskolans verksamhet, och i det arbetet behöver samverkan med andra aktörer i samhället utvecklas ytterligare. Barnhälsa omfattar fler dimensioner än den pedagogiska och i det arbetet behöver olika professioner samverka för att alla barn ska känna välbefinnande. Detta blir än mer angeläget då rektorer signalerar att antalet barn som är i behov av särskilt stöd ökar.

Förskolan ska erbjuda en god utbildning för alla och en utmaning är att det fortfarande finns barn i stadsdelen som inte är inskrivna i förskola och därmed inte erbjuds utbildning. Utifrån förskolans kompensatoriska uppdrag blir det därför angeläget att även fortsättningsvis utveckla den uppsökande verksamheten.

Jämställdhetsutmaningar

I förskolans uppdrag ingår att aktivt och medvetet främja alla barns lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Alla som arbetar i förskolan bidrar till att barnen oavsett könstillhörighet ges förutsättningar för utvidgade upplevelser och uppfattningar om sina möjligheter. En utmaning i sammanhanget är att en stor majoritet av stadsdelens förskollärare är kvinnor. Endast sex procent av förskollärarna är män vilket kan bidra till jämställdhetsutmaningar. Inom stadsdelen planeras för forskningscirkel utifrån fokusområdet jämställdhet. Dessa startar under senare delen av 2023.

Prioriteringar

- Utveckla hållbarhetsarbetet inom ramen för Agenda 2030 med fokus på barnhälsa utifrån flera olika perspektiv såsom t.ex. inkludering, psykisk hälsa, fysisk aktivitet/rörelse och goda matvanor.
- Utveckla system och metoder för uppföljning och utvärdering för att utveckla kvalitativ undervisning i förskolan.
- Utveckla det strategiska prognosarbetet avseende behovet av förskoleplatser, för effektivare personalplanering.
- Utveckla formerna för och höja kompetensen inom hållbart ledarskap och medarbetarskap för både rektorer och förskollärare, i syfte att utveckla kvalitet i verksamheterna.
- Fördjupa och utveckla samverkan med externa aktörer såsom t.ex. habilitering och socialtjänst.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Befolkningsprognosen visar att antalet barn och unga i åldrarna 6 till 12 år minskar något under planperioden och att antalet 16 till 19 åringar kommer öka med ungefär 500 ungdomar fram till 2026. Stockholmsenkäten visar att 15 procent av pojkarna och 13 procent av flickorna som bor i området och går i årskurs nio ofta eller ibland brukar vara på fritidsgård eller träffpunkt. 66 procent av pojkarna och 61 procent av flickorna deltar i lärarledd fritidsaktivitet eller träning.

Fritid

I ett växande stadsdelsområde med ett stort antal barn och ungdomar kommer fritidsverksamhet att behöva utvecklas samt bli mer ej platsbunden, mobil och digital för att nå fler barn och ungdomar. Nämnden undersöker mot bakgrund av ovanstående nya sätt att uppfylla behov och önskemål från ungdomar som alternativ till traditionella fritidsgårdar. En meningsfull fritid är en viktig skyddsfaktor för barn och ungdomar för att motverka utanförskap och förebygga kriminalitet.

För att möta det ökade behovet från barn och ungdomar ska öppna fritidsverksamheter fortsätta att utveckla sin kvalitet genom *Stockholms stads strategi för parklekar* samt *Stockholms stads strategi för fritidsgårdar*. Barn och ungdomar ska få möjlighet att påverka sin fritidsverksamhet utifrån sina behov och önskemål genom olika råd. I socioekonomiskt utsatta områden har barn och ungdomar sämre förutsättningar för en organiserad fritidssysselsättning och en meningsfull fritid i nära samarbete med skola är viktigt att prioritera. Detta gäller särskilt i delar av Solberga/Älvsjö samt Västertorp. De öppna fritidsverksamheterna har ett kompensatoriskt uppdrag att nå barn och ungdomar som saknar en meningsfull fritid. Nya tvärprofessionella arbetssätt/insatser behövs i samverkan med skola, socialtjänst, polis och civilsamhälle.

Kultur

Stadsdelsnämnden ser ett behov av att utveckla arbetet med kulturfrågor och föreningar och kommer under planperioden att arbeta för att ytterligare stötta och stärka föreningslivet samt underlätta för närvaron av kultur i stadsdelsområdet.

För att möjliggöra de kulturpolitiska intentionerna behövs fortsatt och ytterligare satsning göras för att barn och ungdomar ska få möta kultur i olika former. Det finns en stark koppling mellan utbildning och kulturvanor och för barn i förskola och skola har ”Kulan-premien”, en subvention till föreställningar och workshops, haft betydelse och möjliggjort att fler barn fått möta kultur och professionella utövare. Det är av vikt att premien finns kvar och utvecklas.

Samarbeten med olika aktörer inom kulturområdet är mycket viktigt och att förskolans och ung fritids organisation bygger och anpassar strukturer och arbetssätt för att stödja och underlätta samarbete med bibliotek, kulturskola, och professionella kulturutövare.

Agenda 2030

De utmaningar som finns inom verksamhetsområdet kopplar till målen gällande minskad ojämlikhet (mål 10) samt fredliga och inkluderande samhällen (mål 16). Mötesplatserna har utifrån lokala utmaningar och förutsättningar identifierat lokala behov, och kommer under året att arbeta mer riktad mot vissa målgrupper för att uppfylla målen i Agenda 2030.

Jämställdhetsutmaningar

Besöksstatistik analyseras utifrån ett könsuppdelat resultat för att säkerställa ett attraktivt utbud. Mötesplatserna kommer att genomföra aktiviteter i syfte att öka andelen flickor som besöker verksamheterna.

Prioriteringar

- Kultur- och fritidsverksamhet ska särskilt riktas till grupper som inte nås av ordinarie utbud.
- Utveckla arbetet med kulturfrågor och föreningar i syfte att ytterligare stötta och stärka föreningslivet samt underlätta för närvaron av kultur i stadsdelsområdet.

2.3 Äldreomsorg

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Äldreomsorgen står inför stora förändringar och utmaningar de närmaste årtiondena. Andelen äldre över 80 år kommer att öka i hela Sverige och så även inom stadsdelsnämnden.

Prognosen visar att gruppen äldre 80-89 år ökar med 22 procent till 2027, vilket motsvarar 835 personer. Ökningen kommer att leda till att fler har behov av äldreomsorgens stöd och hjälp. Forskning visar också på att äldre vill ha mer individuellt anpassade insatser och större valfrihet.

För att möjliggöra att Stockholms stad ska vara en äldrevänlig stad kommer det förebyggande och uppsökande arbetet bli allt viktigare för att främja god hälsa för äldre. De hälsofrämjande och förebyggande insatserna bör utvecklas för att behålla och stärka en god livskvalité. För den enskilde individen kan det innebära att sjukdom och skador, som kan leda till lidande och beroende, i många fall kan förebyggas eller skjutas upp. Det behövs en fortsatt utveckling av samverkan med civilsamhället.

I framtiden behöver de äldres boendemiljö prioriteras. Det är individens behov som styr vilken boendeform som passar bäst. Det är viktigt att den boende känner sig trygg i sin miljö och att den sociala miljön präglas av självbestämmande och självständighet. Flera olika alternativa boendeformer ger en flexibel boendemiljö i enlighet med framtagna boendepåbudsplanering.

Den prognostiserade ökningen av antalet äldre antyder på ett behov av utökade verksamheter för områden som berör äldreomsorgen under planperioden. Behov av, hemtjänst, boendeplatser inom särskilt boende och behov av trygga bostäder för äldre (t.ex. seniorboende, biståndsbedömda särskilt boende) kommer att öka. Det som skulle tala för att en ökning av särskilda boendeplatser uteblir, trots ökning av antal äldre, är att de äldre blir allt friskare samt utbyggnad av seniorboenden i olika former.

Under planperioden står äldreomsorgen inför utmaningar i kompetensförsörjningen. Ett arbete behövs för att behålla och stärka engagemanget hos de medarbetare som finns i verksamheten idag samt anställa nya medarbetare med rätt kompetens till verksamheten. Faktorer som påverkar är bristen av legitimerade hälso- och sjukvårdspersonal, omsorgspersonal med gymnasial vård- och omsorgsutbildning samt behörig personal med kompetens inom svenska språket. Utmaningar finns även att motivera till språk- och yrkesutbildning för anställd personal. Införandet av skyddad yrkestitel för undersköterskor samt fast omsorgskontakt i hemtjänsten medför ökade krav på kompetensutveckling på grundläggande och avancerad utbildnings- och kompetensnivå. För samtliga yrkeskategorier krävs löpande kompetensutveckling. Nämnden bedömer att det kommer krävas ökade resurser i form av ersättning för vikarier.

Stadsdelsnämnden ser en trend att målgruppen äldre med psykisk ohälsa, suicidrisk, våldsutsatthet, missbruk och hemlöshet ökar varför det behov av kompetensutvecklingsinsatser för att öka kunskapen om målgruppen.

Nämnden ser vidare en trend att antalet sköra äldre med behov av mer specialiserad samt avancerad hälso- och sjukvård ökar på vård- och omsorgsboenden varför det är nödvändigt att samverka med läkarorganisationer förstärks under planperioden.

Förväntade ökningen utifrån det prognostiserade behovet i boendeplaneringen är i snitt 20 personer per år.

Alder/År	2025	2026	2027
65-år	649	664	688
80-år	132	142	158
85-år	352	359	382

Swecos prognos på äldreomsorgstagare vård- och omsorgsboende 2025-2027

Arbetet för omställning till god och nära vård fortsätter och prioriterat är att få till samverkan med Regionen, både primärvården men även med slutenvården för att uppfylla intentionen i lagstiftningen. Tryggt mottagande behöver fortsätta att utvecklas utifrån att säkerställa en trygg utskrivning från slutenvården.

Agenda 2030

Nämndens arbete inom verksamhetsområdet bidrar till flera av de globala målen i Agenda 2030. Äldreomsorgens övergripande utmaningar framöver går i linje med agendans mål 2 ingen hunger, mål 3 om god hälsa och välbefinnande, mål 5 om jämställdhet samt mål 10 om minskad ojämlikhet samt mål 12 om hållbar konsumtion och produktion.

Jämställdhetsutmaningar

För att nå målet om en äldrevänlig stad är det betydelsefullt att systematiskt synliggöra och analysera vilka konsekvenser förslag och aktiviteter får för kvinnor respektive män. Undersökningar inom äldreomsorgen har betydligt fler svar från kvinnor än män. Dessutom är det svårt att dra för generella slutsatser av resultaten på grund av den låga svarsfrekvensen. Kunskapshöjande insatser om särskild sårbara och utsatta målgrupper för medarbetare bidrar

till uppfyllande av hållbarhetsmålet om minskad ojämlikhet samt principen om att ingen ska lämnas utanför. Det förebyggande och uppsökande arbetet är en viktig del i jämställdhetsutmaningen att nå fler män tidigare. Utveckling av anhörigstödet är betydelsefullt utifrån det att kvinnor vårdar sina anhöriga i större utsträckning än män.

Prioriteringar

- Fortsätta arbetet med skapa förutsättningar att möta framtidens äldreomsorg med nya målgrupper samt ökat antal personer i behov av äldreomsorgens stöd och hjälp. Detta genom nya innovativa arbetssätt och fler digitala lösningar.
- Kompetensutvecklande insatser för medarbetare inom äldreomsorgen genom deltagande i ESF-projektet, Äldreomsorgslyftet och andra kompetenshövande insatser.
- Utveckla och förstärka den uppsökande och förebyggande verksamheten genom samverkan inom förvaltningen men även med civilsamhället och Regionen för att med god kvalitet och samverkan möta framtida behov.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Antalet personer som är berättigade till insatser enligt LSS bedöms fortsätta öka de närmaste åren. Under 2023 fördubblades antalet personer under 65 år med behov av demensboende vilket indikerar att antalet invånare med behov av insatser utifrån demensdiagnos kommer fortsätta att öka.

Socialtjänsten ser en ökning av personer med funktionsnedsättning som har behov av att få stöd för beroende. Nämnden ser därför ett behov av att stärka medarbetares kompetens gällande beroendeproblematik för att kunna möta och erbjuda rätt insats samt att stärka samordningen mellan olika verksamheter kring den enskildes behov.

För att minska och förebygga välfärdsbrott inom området funktionsnedsättning, ser nämnden ett behov av ett centralt stöd för samordning och avtalsuppföljning gällande individuella avtal.

Nämndens pågående satsning med stärkt kompetensutveckling och titelbyte från vårdare till stödassistent inom verksamheter som bedriver insatser enligt LSS, möjliggör att yrket höjs i status och underlättar för kommande rekryteringsbehov. Vad gäller funktionshinderområdet finns utmaningar att hitta nya medarbetare med adekvat gymnasiekompetens för yrkesgruppen stödassistenter samt medarbetare som kan hantera brukare med samsjuklighet och där kompetensutveckling med fördel samordnas centralt.

Nämnden ser ett fortsatt behov att skapa möjligheter för en "boendekarriär" för unga vuxna med funktionsnedsättning som flyttar in på bostad med särskild service. Befintliga grupp- och servicebostäder kommer under planperioden ses över, några kommer behöva byggas om och renoveras eftersom en del äldre lokaler är slitna och har brister i funktionalitet. Under planperioden kommer nya grupp- och servicebostäder att öppnas i stadsdelsområdet vilket innebär behov av att rekrytera nya medarbetare.

Nämnden ser en ökande grupp personer med funktionsnedsättning som bor i eget boende och enbart har daglig verksamhet som insats och som kan behöva boendestöd. Nämnden ser en

risk att lågkonjunkturen kan bidra till att fler personer inom målgruppen riskerar att bli inaktiva då det blir svårare att finna och behålla arbete på öppna arbetsmarknaden. Det uppsökande arbetet mot målgruppen behöver därför stärkas för att motverka att fler bli isolerade med försämrat mående och/eller utan inkomst. Detta kan få effekter vad gäller vräkningsförebyggande arbete, beroende och ekonomiskt bistånd.

Agenda 2030

Nämnden behöver stärka arbetet för att brukare ska ha möjligheter till en god hälsa, vilket kan bidra till målen om god hälsa och välbefinnande samt minskad ojämlikhet i Agenda 2030.

Jämställdhet

Stadens brukarundersökningar visar att det finns vissa skillnader i hur kvinnor och män upplever utförandet av de insatser som de beviljats. Ett fortsatt analysarbete genomförs för att minimera skillnaderna som kan bero på kön.

Prioriteringar

- Öka kompetensen hos personal inom verksamhetsområdet.
- Utveckla användandet av välfärdsteknik i samtliga verksamheter.
- Fortsätta utveckla arbetslivsinriktade dagliga verksamheter.
- Arbeta med programmet för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2024-2029.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Inflödet av nya ärenden till individ- och familjeomsorgens verksamheter bedöms som högt vilket kan kopplas till stadsdelsområdets storlek och att andelen barn och ungdomar med komplex problematik fortsätter att öka. Ökning prognostiseras främst ske i åldersgruppen ungdomar 16-19 år (drygt 500 personer) samt unga vuxna 20-24 år (drygt 350 personer), vilket sannolikt innebär fortsatt högt inflöde av orosanmälningar och ansökan om stöd för målgruppen. En analys av nya ärenden visar på att det framförallt är antalet ärenden kopplade till våld av olika slag som blir fler. Andelen ungdomar med komplex problematik, så som kriminalitet och psykisk ohälsa har ökat och behovet av insatser för målgruppen beräknas fortsatt vara hög även under kommande år.

Nämnden har fortsatta utmaningar med gängkriminalitet, dödligt våld, samt rekrytering av barn och ungdomar till kriminella miljöer. Det bidrar till ökad otrygghet i närsamhället. Statliga utredningar föreslår att barn som har begått allvarliga brott och dömts till straff med verkställighet i slutna ungdomsvård framöver dömas till fängelse. Staten vill genom tillsättandet av nämnder öka den statliga styrningen och uppföljningen av socialtjänstens arbete med barn och unga som misstänks för kriminalitet och där kriminalvården och polisen förväntas få en mer central roll i arbetet. Det finns även förslag om att föräldrar och ungdomar ska ta emot stöd utan samtycke.

Den nya socialtjänstlagen kommer att ställa högre krav på socialtjänstens tillgänglighet utanför kontorstid vilket även innebär en förändring i bemanningsplanering. En utmaning i det

arbetet kan bli att skapa hållbara lösningar för beredskap och tillgänglighet av chefer som kan fatta arbetsgivarbeslut utanför ordinarie arbetstid.

Nämnden har identifierat utmaningar vid övergången av ansvaret för 18-20 åringar från barn och ungdom till ekonomiskt bistånd, beroende- eller funktionsnedsättning. Nämnden föreslår att socialförvaltningen får i uppdrag att göra en översyn med tydligt direktiv att lämna förslag som ger likställt stöd oberoende av vilken stadsdel som ungdomen tillhör.

Barn och ungdom

Nämnden ser behov att ökad samordning av stadens arbete mot kriminalitet samt att säkerställa stöd till anhöriga till kriminella där det sker allvarliga brott. Nämnden ser behov av kunskapshöjning i syfte att förebygga att barn dras in i gängkriminalitet. Innovation behövs inom området för att hitta och implementera metoder och arbetssätt för att motverka att unga begår brott. Nämnden ser även behov av att kunna erbjuda mer grundläggande stöd till familjer med omsorgssvikt samt förbättra samverkan. Detta behöver ges i ökad omfattning och i tidigare skede.

Nämnden ser att insatser i egen regi behöver utvecklas och ersätta kostsam institutionsvård som dessutom inte ger önskad effekt. Arbetet för att utveckla insatser i egen regi med syfte att kunna undvika eller förkorta placeringar där det är möjligt behöver fortsätta under planperioden. Detta behöver ske utifrån en målbild av tvärprofessionella team mellan kommun och region. Samverkan med BUP (barn- och ungdomspsykiatri) behöver öka och det behöver klargöras hur ansvar och kostnader ska fördelas.

Rörligheten av socialsekreterare inom myndighetsutövningen bedöms påverka verksamheten negativt under kommande planperiod då efterfrågan av erfarna medarbetare är större än utbudet. Det är svårt att rekrytera och behålla personal med adekvat kompetens och erfarenhet. Bristen på erfarna socialsekreterare bedöms kvarstå under planperioden. Med hög personalomsättning behövs fler utbildningar i bedömningsverktyg så som EARL, SAVRY och ADAD, men även i verksamma stöd- och behandlingsmetoder.

Umgängesstöd inom familjerätternas verksamhet bör centraliseras vilket skulle spara stora resurser för stadsdelsförvaltningarna samt säkra likställigheten i staden när det gäller umgängesstöd. Socialförvaltningen bör göra en översyn och lämna förslag.

Det finns en stor efterfrågan på föräldrastöd enskilt och i grupp och detta behov bedöms komma att öka under planperioden.

Stöd och insatser till barn med stor problematisk skolfrånvaro behöver ges i ökad omfattning. Insatsen kommer troligen att ställa krav på omprioriteringar i verksamheten om alla skolor ska ha samma tillgång till stöd. Organiseringen och bemanningen av skolsociala team i stadsdelsområdet är komplicerad då det för närvarande finns 21 kommunala skolor och 16 fristående skolor som har årskurs 4-9. Nuvarande insats SST, bedöms inte täcka behovet i stadsdelen på samtliga skolor.

Vuxna missbruk

Personer som ansöker om insatser för beroende eller missbruk har ofta komplex problematik och såväl utrednings- som förändringsprocessen tar ofta lång tid. Målgruppen med komplexa behov på grund av samsjuklighet i missbruk och psykisk ohälsa ökar.

Samsjuklighetsutredningen och narkotikautredningens förslag på förbättrad och personcentrerad vård och ökat stöd bedöms påverka stödet till den enskilde på ett positivt sätt om förslagen realiserar. Det lokala samarbetet med psykiatri behövs utvecklas så att den regionala samverkansöverenskommelsen kan förverkligas. Förslagen innebär stora förändringar gällande gruppen samsjukliga utifrån ansvarsfördelningen mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst, gemensam lagstiftning för personer som vårdas enligt LVM (lag om vård av missbrukare i vissa fall) och LPT (lag om psykiatrisk tvångsvård) med flera. Utredningen innehåller ett antal förslag som bland annat rör förebyggande arbete, insatser för minskad dödlighet till följd av narkotikabruk, skadereducering samt bättre samverkan kring berörda myndigheters insatser och ökat stöd till anhöriga. Den lokala samordningen av god och nära vård är och kommer att vara en viktig del i den fortsatta utvecklingen.

Det operativa arbetet gällande samverkan kring målgruppen vuxna missbrukare behöver prioriteras. Lösningarna som erbjuds målgruppen behöver bli fler och mer långsiktiga, och kring detta behöver samarbete ske. Den nya socialtjänstlagen kommer att innebära ett ökat utbud av insatser utan föregående utredning kan komma att medföra en utmaning i relation till kostnader för övriga insatser.

Socialpsykiatri

Nämnden ser en ökning av yngre personer som ansöker om socialpsykiatriska insatser med en kombination av psykiska sjukdomar, neuropsykiatriska diagnoser, bostadsproblem och inte sällan ett missbruk.

Vidareutbildning behöver fortsätta under kommande år för att höja medarbetare kompetens och samtidigt säkerställa en kunskapsbaserad socialtjänst. Färdplanen för enhetlig yrkestitulatur utgör en grund och motsvarande plan kan behövas inom socialpsykiatrins verksamheter.

Det är av största vikt att stadens egna boenden i stadsdelen, inom socialförvaltningen och SHIS utvecklas för att möta målgruppens komplexa behov samt att fler lämpliga boenden skapas.

Behovet av nya gruppboenden samt anpassade stödboenden för personer inom socialpsykiatrins målgrupp är stort, liksom att utveckla hållbara boenden för personer med samsjuklighet.

Nyanlända

Det är ett fortsatt angeläget att ge nyanlända stöd och insatser med fokus på ökade förutsättningar för att i ett tidigt skede etablera sig på bostadsmarknad, arbetsmarknad och samhällslivet. Samhällsvägledning, introduktionsförskola och familjecentraler är viktiga ingångar för att nå fler nyanlända med rätt stöd i rätt tid.

Hemlöshet

Hemlösheten kan komma att öka för utsatta grupper utifrån i lågkonjunktur och ökad skuldsättning. Det vräkningsförebyggande arbetet behöver fortgå och fortsätta utvecklas. Fler vräkningar kan, utöver det lidande det innebär för drabbade invånare, medföra ökade kostnader för placeringar på akutboenden och andra tillfälliga boenden. Samsjuklighet skapar behov av stärkt samverkan både internt inom förvaltningen och externt med exempelvis regionen och civilsamhället, samt kräver ett bredare utbud av boendialternativ.

Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck

Få ärenden om unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck inkommer till socialtjänsten. Det är en utmaning att få barn som upplevt våld i nära relation till behandling inom Relationsvårdscentrum eftersom båda vårdnadshavarna behöver godkänna att barnet får stöd.

Det är fortsatt viktigt med goda rutiner för att upptäcka våld i ett tidigt skede för att kunna motivera till och ge stöd, både till den som är våldsutsatt och den som utövar våld. En utmaning är att hitta arbetssätt för att nå, motivera och möta våldsutövare.

Även äldre personer som utsätts för våld i nära relation kan ha behov av stöd. Våld mot äldre kan handla om psykiskt, fysiskt, ekonomiskt eller sexuellt våld, hårda tag eller försummelse. En utmaning är att det inte finns skyddade boenden med äldreomsorgsinsatser. Det behövs alternativa boendeformer som ger äldre skydd samt erbjuder stöd.

Agenda 2030

Socialtjänstens övergripande utmaningar framöver går i linje med målen i Agenda 2030 om ingen fattigdom (mål 1), ingen hunger (mål 2), god hälsa och välbefinnande (mål 3), jämställdhet (mål 5), minskad ojämlikhet (mål 10) samt fredliga och inkluderande samhällen (mål 16).

Nämndens arbete inom verksamhetsområdet bidrar till flera av de globala målen i Agenda 2023. Utifrån de prioriterade områdena finns särskilda utmaningar som behöver arbetas aktivt med gällande fredliga och inkluderande samhällen (mål 16) och minskad ojämlikhet (mål 10). Detta eftersom om det finns ett stort behov av mer förebyggande och riktade insatser mot individer i kriminalitet samt komplexiteten i ärenden riskerar att öka utanförskapet för redan utsatta grupper.

Jämställdhetsutmaningar

Nämnden ser att det finns skillnader mellan kön i flera av verksamhetsområdena. En tydlig den högre andel män som är aktualiserade för beroendeproblematik och den högre andel kvinnor som är finns i målgruppen våldsutsatta.

Prioriteringar

- Vidareutveckla det förebyggande arbetet och tidiga samordnade insatser till barn och ungdomar.
- Det kunskapsbaserade arbetssättet behöver förstärkas ytterligare, liksom uppföljning av effekt av metoder och insatser för att utveckla kvalitet i verksamheterna.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Omvärldsfaktorer, utveckling och analys

Stadsplanering

Utbyggnadstakten förväntas sakta in utifrån konjunkturläget. Särskilt projekt som innehåller bostadsrätter riskerar att stanna av eller inte påbörjas under planperioden, medan prognosen för projekt med kommunala hyresrätter ser något godare ut. Det osäkra konjunkturläget försvårar nämndens prognosarbete.

Nämnden ser en ökning av antalet markanvisningar som ges på park- och naturmark med höga värden i form av biologisk mångfald, platser som fungerar som översvåmningsytor eller ger skugga varma sommardagar. Samtidigt har stadsdelsnämnderna i uppdrag att öka antalet platser med dessa funktioner. Nämnden uppfattar en möjlig utmaning ur resursanvändningsperspektiv att anlägga nya platser för dessa funktioner istället för att bevara platser där dessa värden redan finns.

I exploateringsprojekt där naturmark eller parkmark tas i anspråk för ny bebyggelse ska den ersättas genom grönkompensationsåtgärder. Det finns behov av tydligare riktlinjer för hur mycket medel som ska avsättas och vad de kan användas till. Stadsdelsnämnden bör vara delaktiga i att avgöra vilken kompensation som ska genomföras.

Efter flera års tid av ett stort behov av att planera för nya förskolor i stadsdelsområdet, syns ett minskat behov av tillkommande förskoleplatser. Orsaken är ett minskat födelsetal och ändrade flyttmönster. Trenden väntas hålla i sig under kommande planperiod.

Parkdrift

Parkplanerna är ett viktigt arbetsredskap vid drift, underhåll och investeringar. Stadsdelsnämndens parkplaner behöver uppdateras ungefär vart sjunde år för att vara relevanta. Det är en stor kostnad som det inte finns utrymme för i ordinarie driftbudget. Parkplanerna för både Hägersten, Liljeholmen och Älvsjö behöver uppdateras under planperioden. En möjlighet att ansöka om medel från den centrala medelsreserven för att uppdatera parkplanerna skulle underlätta nämndens arbete.

Nytt regelverk från 1 januari 2026 gör gällande att det ska vara möjligt att källsortera förpackningar i hushåll, verksamheter och parker som är över 2 000 kvm. Stadsdelsnämnden önskar förtydligande i budget för 2025 gällande uppdraget, hur medel kommer att fördelas samt vilken förvaltning/bolag som kommer att ha samordningsansvar för frågan. Samverkan kommer att behövas både inför upprättandet av sorteringskärl samt vid driften. I Excelbilagan för klimatinvesteringar har nämnden inkluderat sorteringskärl för att ta höjd för kommande investeringar. Detta förväntas även medföra en högre driftskostnad framgent.

Under planperioden förväntas Naturvårdsverket även komma med nya riktlinjer för den invasiva arten parkslide, vilket kommer påverka stadsdelsnämndens driftskostnader framgent.

Klimatförändringar

Klimatförändringarna har haft stor påverkan på stadsmiljöarbetet och kommer att fortsätta ha det även att vara under den kommande treårsperioden. Som exempel kan nämnas att

kostnaderna för att ta hand om träd som skadats vid antingen värmeböljor eller kraftiga stormar och snöfall har ökat från ca 1,5 mnkr 2020 till ca 3,0 mnkr år 2023.

Hantering av dagvatten blir en allt viktigare fråga och allmän platsmark är en viktig resurs i hanteringen av dagvatten. Stadsdelsnämnden ser ett behov av att förtydliga hur ansvarsfrågan ser ut gällande omhändertagande av dagvatten. Principen om LOD (lokalt omhändertagande av dagvatten) bör följas såväl på privata fastigheter som på stadens mark. Detta för att undvika att en förvaltning anlägger kostsamma anläggningar inom en annan förvaltnings driftområde.

Parkinvesteringar

Klimatförändringarna leder till att åtgärder för att hantera skyfall, dagvatten och värmeböljor väntas ta en allt större del av nämndens investeringsbudget i anspråk. Även med stadens nya trädmål följer ett antal praktiska och ekonomiska utmaningar. Kostnaden för två träd överskrider investeringsgränsen och kommer innebära att stadsdelsnämnderna behöver använda parkinvesteringsmedel för att kunna uppfylla trädmålet. En prioritering av genomförande av andra åtgärder kan komma att göras. Under 2024 kommer nämnden att kartlägga hur många träd som fälls på parkmark för att få en tydligare bild av vilka kostnader det innebär att uppfylla målet under 2025-2027.

Drift i egen regi

Den 1 oktober 2025 kommer nämnden att ta över ansvaret för drift och underhåll av park- och naturmark i stadsdelsområdet i egen regi. Det är första gången stadsdelsnämnden tar uppdraget att själv bedriva verksamheten. Övertagandet kommer att innebära en mängd förändringar inom planperioden, bland annat kommer personalstyrkan att öka och nämnden ser en möjlighet att öka den ekonomiska rådigheten samtidigt som kvaliteten på utförandet kan höjas. Under 2025 och början av 2026 kommer verksamheten att byggas upp för att vara i fullt utförande från våren 2026.

Agenda 2030

De utmaningar som beskrivs inom verksamhetsområdet relaterar till flera av de globala målen i Agenda 2030, bland annat hållbara städer och samhällen (mål 11), ekosystem och biologisk mångfald (mål 12) samt bekämpa klimatförändringarna (mål 13).

Jämställdhetsutmaningar

Resultaten från medborgarundersökningen 2023 visar en marginell minskning sedan föregående års undersökning avseende frågor som rör trygghet i den offentliga miljön. Genomgående svarar männen att de känner sig tryggare än kvinnorna, vilket också är så det sett ut under föregående år. Avseende frågor som rör nöjdhet med skötsel och renhållning visar en marginell ökning jämfört med föregående år. Genomgående svarar männen att de känner sig mer nöjda och upplever stadsdelsområdet som mer rent och städat än kvinnor.

Prioriteringar

- Utveckling av arbetet med klimatanpassningsåtgärder i syfte att göra stadsmiljön mer robust mot klimatförändringar.
- Utveckling av organisationens arbetsmetoder och sammansättning i samband med övertagande av parkdrift i egen regi.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Prognosen för 2024 och framåt är osäker då landet befinner sig i lågkonjunktur och fler hushåll kan komma att vara i behov ekonomiskt bistånd.

Samverkan med myndigheter och näringsliv fortgår för att motverka långvarigt bidragstagande hos grupper som står långt från arbetsmarknaden. Nämnden befarar, trots intensivt arbete, att gruppen bidragstagare som står långt från arbetsmarknaden och har långvarigt bidragsbehov kan komma att öka under planperioden utifrån ökad arbetslöshet och konkurrens på den öppna arbetsmarknaden.

Under lågkonjunktur föreligger risk att stöd minskar på arbetsmarknaden och fler personer med funktionsnedsättningar riskerar att bli isolerade eller få behov av insats daglig verksamhet när det blir svårt att stanna på öppna arbetsmarknaden. Detta medför även att fler invånare riskerar försämrat mående och/eller utan inkomst vilket kan få effekter vad gäller det vråkningsförebyggande arbetet, beroendeproblematik av olika slag och ekonomiskt bistånd.

Behovet av budget- och skuldrådgivning väntas öka under planperioden.

De senaste två årens normhöjningar har påverkat verksamhetsområdets ekonomiska förutsättningar. Dessa kostnadsökningar tillsammans med inflationspåverkan sätter press på verksamhetsområdets ekonomi.

Staden utvecklar sociala system för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Det är av högsta vikt att e-tjänster, AI och sociala systemens modernisering prioriteras inom samtliga verksamhetsområden. När det gäller framtagande av nya e-tjänster eller automatiserade funktioner är det avgörande att dessa utgår från medborgarnas behov. För att behålla och attrahera kvalificerad personal är det nödvändigt att investera i modernisering och erbjuda arbetsvillkor som möjliggör en snabb och tillgänglig service. Genom att strategiskt implementera moderniseringsåtgärder och effektivisera verksamhetssystemet skapas en attraktiv arbetsmiljö, kapaciteten stärks och kvaliteten på de sociala tjänster som erbjuds till medborgarna ökar.

Agenda 2030

Socialtjänstens övergripande utmaningar framöver går i linje med agendans mål om ingen fattigdom (mål 1), ingen hunger (mål 2), god hälsa och välbefinnande (mål 3), jämställdhet (mål 5), minskad ojämlikhet (mål 10) samt fredliga och inkluderande samhällen (mål 16).

Jämställdhetsutmaningar

Fler män än kvinnor har långvarigt ekonomiskt bistånd.

Prioriteringar

- Motverka långvarigt bidragsberoende för nya hushåll
- Öka andelen personer som finner annan försörjning än ekonomiskt bistånd.
- Lättillgänglig service till medborgarna

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling - Vägen till arbete och egen försörjning

Stadsdelsnämnden ser att en stor andel av personer som får ekonomiskt bistånd har arbetshinder som gör att de har stora svårigheter att ta sig ut på arbetsmarknaden. Insatser behöver anpassas för att stödja den enskilde att undanröja arbetshinder och hitta egen försörjning.

Under planperioden kommer nämnden att prioritera frågan rörande Stockholmsjobb och OSA och implementera förvaltningsövergripande arbetssätt som gynnar Stockholmsjobb. Stadsdelsnämnden behöver samverka mer med arbetsmarknadsförvaltningens verksamheter för att till säkerställa att individanpassade insatser i rätt tid når fram till arbetslösa försörjningsstödstagare, unga vuxna som står utan sysselsättning och nyanlända.

Budgetuppdraget om att erbjuda feriearbete till yngre åldrar med förstärkt handledning kommer att ställa nya krav på verksamheten i relation till både ansökningsprocessen och feriearbetets innehåll och utformning.

Agenda 2030

Att utveckla stödet till personer som står långt från arbetsmarknaden är av stor vikt för att i högre grad uppfylla målen i Agenda 2030 om ökad jämlikhet (mål 10) samt anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (mål 8).

Jämställdhetsutmaningar

OSA erbjuds utifrån individuella behov. En jämn fördelning av platser mellan män och kvinnor eftersträvas men merparten är män som erhållit detta.

Prioriteringar

- Anpassa verksamheten utifrån behoven personer som uppbär ekonomiskt bistånd och som står långt från arbetsmarknaden.

2.9 Övrigt

Tvärektoriella frågor: Utvecklingsbehov och strategiska prioriteringar för att möta aktuella utmaningar

Klimat och miljö

Mat och måltider

Under planperioden kommer nämnden prioritera arbete med att minska inköp av plast och engångsartiklar samt att öka andelen ekologisk, växtbaserad, lokalproducerad och säsonganpassad mat i nämndens verksamheter. Det finns utmaningar i relation till de praktiska förutsättningarna och att de bättre behöver matcha målsättningarna. Utbudet behöver hålla samma andel ekologiskt som målsättningen, och krav på att leverantören kan leverera det ekologiska utbudet. Prisutvecklingen på livsmedel i denna målsättning är en utmaning vilken kan påverka andelen ekologiskt beroende på prisbilden. Ett fortsatt arbete behövs för att möjliggöra en enkel uppföljning av inköpens utsläpp i form av koldioxidekvivalenter.

Främja ett cirkulärt förhållningssätt

Det behöver skapas bättre förutsättningar i stadens centrala avtal och gemensamma upphandlingar att främja ett cirkulärt förhållningssätt. Det finns en konflikt mellan enheternas möjlighet att köpa nytt med investeringsmedel, vilket inte direkt drabbar deras driftekonomi för budgetåret, och köpa återbrukat och renovera, vilket påverkar deras driftekonomi. Enheter borde kunna ansöka om medel från den centrala medelreserven för interiörprojekt med cirkulär profil.

Klimatinvesteringar och medel för biologisk mångfald

Klimatinvesteringsmedel och medel för biologisk mångfald bör nycklas ut istället för att delas ut genom en administrativt omständlig ansökningsprocess. Om medlen skulle fördelas istället för att ansökas om, skulle en bättre långsiktighet kunna skapas i arbetet, och stadsdelsnämnderna skulle därmed kunna arbeta strategiskt utifrån flerårsplaner.

Stadsdelsnämnden kommer under planperioden behöva byta ut äldre belysningsarmaturer i och med det tillverknings- och importförbud som trädde i kraft 2023. Det rör sig om cirka 5 000 stycken. Detta kommer medföra en stor investeringskostnad varför det vore möjligt att fortsättningsvis söka klimatinvesteringsmedel för utbyte till LED-armaturer.

Klimatanpassningar

Klimatanpassningsfrågor tangerar både miljösamordning, säkerhets- och beredskapsarbete, samhällsplanering och stadsmiljöverksamhet på lokal nivå. Dessa är viktiga områden som skulle kunna gynnas av samordning över staden. Nämnden ser vidare att det även finns ett behov av förtydligande i uppdraget om att kunna erbjuda äldre medborgare som inte annars har insatser från äldreomsorgen svalka under värmeböljor, liksom samverkan mellan berörda nämnder och bolag i frågan.

Trygghetsskapande arbete

För att nå effekter i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet behöver nämnden utveckla arbetet att göra kartläggningar och orsaksanalyser samt i större utsträckning erbjuda fler kunskapsbaserade metoder som ger effekt. Digitalisering och utveckling av befintliga arbetssätt och metoder i det trygghetsskapande arbetet som exempelvis avvikelserapportering och lägesbilder.

Under planperioden prioritera samverkan med civilsamhället. Genom medel för platssamverkan kommer nämnden att genomföra ett utvecklingsarbete och testa nya former för samverkan. Särskilt viktigt är att skapa tillfällen för barn och unga att få delta i aktiviteter inom föreningar.

Nämnden kommer fortsätta prioritera arbetet i Älvsjö-Solberga. Området är klassat som en öppen drogscen vilket innebär att arbetet för att få bort den öppna drogförsäljningen behöver fortgå och vidareutvecklas.

Stadsdelsnämnden kommer under planperioden att samverka med polisen samt med aktörer från näringslivet och civilsamhället för att gemensamt utveckla lämpliga metoder för att motverka välfärdsbrott. Ansvar att bekämpa välfärdsbrott tangerar samtliga av nämndens verksamheter från arbetslivskriminalitet eller otillåten påverkan till desinformationskampanjer och bedrägerier.

Näringslivsarbete

Stadsdelsnämnden arbetar med att stötta näringslivet främst genom trygghetsarbetet. I övrigt har nämnden ingen direkt rådighet över frågan och ser att näringslivsuppdraget behöver förtydligas. Rollfördelningen och samordningen mellan Stockholms Business Region, stadsledningskontoret och stadsdelsnämnderna behöver klargöras och fackdelsnämndernas ansvar behöver tydliggöras. Inom stadsdelsområdet finns till exempel industriområden där trygghetsfrågorna i större utsträckning behöver involvera även facknämnder. Även vid nämndens platsaktiveringsaktiviteter finns ett behov av bättre samordning mellan trafikkontoret, fastighetsägare och näringsidkare.

Beredskap och informationssäkerhet

Civil beredskap är en nationellt högt prioriterad fråga. Arbetet med att rusta upp totalförsvaret pågår sedan några år tillbaka och kommer att intensifieras under planperioden. En stor mängd olika utredningar och lagberedningar pågår som kommer att påverka nämndens arbete under de kommande åren. Som exempel kan översynen av Lagen om extraordinära händelser (LEH) nämnas.

Sveriges kommuner och regioner har skrivit en ny överenskommelse med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap om att den statliga ersättningen till kommuner och regioner för arbetet med krisberedskap och civilt försvar ska fortsätta betalas ut under åren 2024-2026.

Fokus de kommande åren är att implementera PM3-modellen samt att lägga upp ett strategiskt arbete kring informationssäkerhetsklassningar och arbetet med behörigheter. Nämnden ser även ett behov av att samordna stadens arbete med informationssäkerhetsklassningar och upphandling av system som sker centralt, för att de upphandlade systemen ska kunna nyttjas till fulla av stadens verksamheter. Det finns även synergieffekter att vinna på att samordna stadens informationssäkerhetsklassningar på ett tydligare sätt.

Antalet bedrägeriförsök ökar och blir mer och mer avancerade och stadsdelsnämnden ser ett behov av ökad medvetenhet kring cybersäkerhet.

Digitalisering och innovation

I och med framtida utmaningar ser nämnden behov av ett utvecklande av välfärdsteknologiska och digitala lösningar utifrån ett brukar- arbetsgivar- och arbetsmiljöperspektiv.

Verksamheterna behöver även utveckla arbetssätt som stöds av AI för att klara kommande behov samt frigöra tid för omsorg.

Nämnden ser ett särskilt behov inom socialtjänstens och äldreomsorgens uppdrag där digitala lösningar och metoder minskar administrationen och på samma gång frigör mer tid för medarbetarna till socialt arbete och omsorg. Välfärdsteknik kan även underlätta inom områden som är fysiskt krävande. Det innebär en utmaning för nämnden att medarbetarnas kompetens behöver anpassas för att hantera ny teknik och nya digitala verktyg.

Det är önskvärt att staden tillhandahåller en övergripande funktion inom digitaliseringsutveckling med uppdrag att underlätta införandet av välfärdsteknik. Funktionen kan tillsammans med stadsdelsnämnderna ansvara för ta fram en färdplan och hur digitaliserings möjligheter kan tillvaratas och hur användningen av välfärdsteknik kan utökas.

En förväntad ny lag om socialtjänstdataregister som innebär insamlande av data på nationell nivå kommer att möjliggöra jämförelser med andra kommuner. För att möjliggöra en mer systematisk uppföljning krävs ett arbete för att kunna få ut tillförlitlig data från socialtjänstens verksamhetssystem, ett arbete som behöver prioriteras. Utveckling av systematisk uppföljning av insatserna behövs inför att säkra att insatserna ges motsvarar behov hos målgrupperna samt ger önskat resultat.

I verksamhetsutveckling är det viktigt att ha tydliga processer kring dataskydd och informationssäkerhet eftersom dessa har stor påverkan på utvecklingsfaktorn. Samsyn över stadsdelsförvaltningarna i dessa frågor efterfrågas då det finns en hög efterfrågan på digitala verktyg och processer som underlättar det dagliga arbete samt skulle underlätta service och likställighet till stadens invånare.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Stadsdelsnämnden förutser inga större ekonomiska avvikelser i förhållande till den plan som kommunfullmäktige beslutat om i budget 2024. Nämndens tilldelades i budget 2024 en nettodriftbudget om 3 125,6 mnkr. Detta innebär en årlig kostnadsökning om nästan 31,3 mnkr för varje procentenhet som priser och löner ökar. De närmaste åren kommer sannolikt rent ekonomiskt präglas av en orolig ekonomisk kontext med ett ökat kostnadstryck och lågkonjunktur. I och med detta ser nämnden en ekonomisk osäkerhet med utmaningar de närmaste åren. Hur budgettilldelning kommer att utvecklas är utanför nämndens rådighet. Nämnden fortsätter arbeta med att anpassa lokaler och verksamheterna utifrån efterfrågan, behov och förändringar i de ekonomiska förutsättningarna för att nå och bibehålla en budget i balans.

3.1 Drift

Individ- och familjeomsorg

Effektiv och hållbar organisation är ett prioriterat fokus under planperioden då Individ- och familjeomsorgen har förbrukat mer resurser än som tilldelats. Det har varit en ökning av inflöde på orosanmälningar och även ökning av barnärenden som kopplade till ökad kriminalitet bland ungdomar vilket har lett till kostnadsökningar för både handläggningen och insatser. Kostnaderna för boenden och placeringar på HVB riskerar även att öka på grund av inflationen. Många komplexa ärenden, har krävt mer resurser, vilket resulterat i långa och kostsamma placeringar. Prognosen för de kommande tre åren är att efterfrågan av insatser sannolikt kommer fortsätta att öka. Aktiva åtgärder gällande kostnadsbildningen vidtas under planeringsperioden

Nya och utökade uppdrag till ny socialtjänstlag förstärker ytterligare utmaningen och ställer krav på strikta prioriteringar. Genom tidiga insatser samt intensiva insatser i egen regi kan dock vissa placeringar förebyggas.

Ett redan ansträngt läge för att rekrytera och behålla socionomer inom myndighetsutövningen är kostsamt och beräknas fortgå under planperioden.

Inom beroendevården satsar verksamheten på att öka antalet insatser inom egen regi, istället för att göra externa placeringar. Om det höga inflödet av personer som behöver LVM-vård fortsätter behövs fler institutionsplaceringar, vilket är kostnadsdrivande.

Lågkonjunkturen med förväntad stigande arbetslöshet och ekonomisk utsatthet, kan leda till ett ökat tryck på nämndens budget- och skuldrådgivning och behov av ekonomiskt bistånd. Riksnormen för försörjningsstöd 2024 har räknats upp med 8,7 procent jämfört med riksnormen för 2023. Behovet av ekonomiskt bistånd beräknas dessutom öka under den kommande treårsperioden. Den analoga hanteringen av bedömning och beräkning av rätt till bistånd är personalresurskrävande och ineffektiv och tar tid som behövs för socialt förändringsarbete givet den komplexitet som finns gällande försörjningshinder, rehabilitering och vägen till självförsörjning.

Socialtjänstens nya uppdrag att tillhandahålla skyddat boende för vuxna våldsutsatta samt bestämmelser om placering av barn i skyddat boende medför kostnader såväl för insatsen som för myndighetsutövning och administration.

Förskola

Nyetableteringar av förskolor innebär att hyresnivåerna ökar. Kommunfullmäktiges budgetmedel för att kompensera förskolor med hög hyra fortsätter justeras ner. Nämnden ser en utmaning i att förändringen innebär att vissa delar av hyreskostnaden för nyetabletrade förskolor inte kompenseras på samma sätt som tidigare. Även investeringarna och därmed kapitalkostnaderna inom förskolan kommer att öka till följd av att nya lokaler tas i bruk. Nämnden arbetar med att effektivisera lokalanvändningen för att möta effekterna av detta.

För förskola har det vikande barnunderlaget under 2020 till 2024 lett till en intensifierad översyn av lokalbehovet och bemanning i relation till faktiska barnantal som kommer fortgå under planperioden. Det är viktigt att kontinuerligt anpassa lokalförsörjningen och bemanningen för att så effektivt som möjligt använda befintliga resurser.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Befintligt och framtida behov av nya bostäder för personer med komplext stödbehov medför ökade kostnader. En brist på bostäder leder till att personer med dessa behov måste erbjudas plats utanför valfrihetssystemet, vilket kan innebära kostnadsökningar. Arbetet pågår med att förhandla priserna för dessa boendeplatser för att få ner kostnaderna. Stadsdelsnämnden bedömer att det finns möjligheter till effektivisering och kostnadsbesparing med bibehållen eller förbättrad kvalitet genom ökad samordning i staden. En centralt placerad funktion i staden för stöd till stadsdelsförvaltningarna vid förhandling av vårdplatser kan troligtvis minska kostnader utan att påverka kvaliteten för brukarna.

Det finns behov av att fortsätta utveckla befintliga dagliga verksamheter i egen regi för att möta konkurrensen med den stora mängd utförare som finns inom valfrihetssystemet.

Äldreomsorg

Nämndens äldreomsorg har en hög andel verksamhet i egen regi och har utmaningar att nå en budget i balans. Ett arbete pågår med att anpassa verksamheten efter tilldelade resurser. Förvaltningens särskilda boenden är en resurs för hela staden. Förvaltningen står för kostnader

gällande tomgångshyror samt moderniserings- och omställningsbehov inom särskilda boenden vilket belastar driftbudget.

Stadsmiljö

Under 2025 ska nämnden ta över driften av park- och naturmark i egen regi. Nämnden ser utmaningar med att finansiera en övergång i egen regi inom ordinarie budget. De prioriteringar som behöver göras kan komma påverka stadsdelsområdet i form av att omprioriteringar behöver göras i utförandet av underhåll och skötsel. Till 2026, när nämnden har tagit över driften i egen regi, kommer läget vara mer gynnsamt. Nämnden vill ändå framhålla att ett växande stadsdelsområde med många skolor och förskolor som använder de allmänna parkerna, behöver en driftbudget som speglar kostnaderna för att upprätthålla en acceptabel standard på anläggningarna. Ytterligare satsningar kan utöver detta öka driftskostnaderna.

Nämnden har noterat att nya typer av anläggningar med mycket höga driftkostnader, exempelvis hamnbadet i Marievik, önskas lämnas över till nämnden för drift. Denna typ av anläggningar finns inte i parkdatabasen eller i stadens ersättningsmodell för skötsel av parkmark vilket gör det mycket svårt för nämnden att ta över driften utan särskild ersättning.

Prestationsförändringar

Förskoleavdelningens strategiska prognos- och analysarbete av tillgång och efterfrågan på förskoleplatser samt bemanning på kort och lång sikt fortsätter prioriteras. Sedan 2020 har barnantalet i åldersgruppen 1–5 år stadigt minskat vilket påverkar det totala behovet av förskoleplatser nu och under de närmaste åren. Stadsdelsnämndens förskoleverksamhet omfattar för närvarande cirka 5 500 barn och cirka 1 300 medarbetare fördelade på 78 förskolor. Skillnaderna inom stadsdelsområdet varierar vilket ställer krav på flexibilitet i lokalförsörjnings-planeringen. Kommande planperiod prognostiseras barnantalet att fortsätta minska i vissa planområden medan det i andra områden beräknas en ökning. Ökningen kommer dock inte att vara märkbar förrän tidigast om några år. Utöver den långsiktiga planeringen har förskoleverksamheten ytterligare en utmaning i den årligt återkommande säsongsvariationen. Säsongsvariationen innebär färre barn inskrivna på hösten som sedan successivt ökar från januari och under våren. Svårigheterna med prognosarbetet leder till utmaningar med anpassa personalbemanning, vilket i sin tur kan påverka förskolornas ekonomi negativt.

Prestationsförändringen för verksamhetsområdet funktionsnedsättning baseras på förändringar under den senaste femårsperioden. Den har också tagit hänsyn till planerade öppningar av service- och gruppbestäder under 2024 – 2026, samt brukarnas bedömda behov av daglig verksamhet och beräknas ge en prestationsökning om 3,5 procent per år under planperioden.

Av nämnden beräknade prestationsförändringar 2025-2027	
Prestationsförändring förskola	-15,0
Prestationsförändring funktionsnedsättning	50,7
Summa prestationsförändringar 2025-2027	35,7

Nämnden prognostiserar ökade kostnader om totalt 35,7 mnkr avseende den del av budget som är prestationsfinansierad fram till 2027. Prestationsförändringarna inom funktionshinderområdet beräknas uppgå till totalt 50,7 mnkr på grund av att särskilda redovisningar inte är inräknade i KF-ramen samt att 15,0 mnkr avser återbetalning av prestationer inom förskoleverksamhet på grund av färre antal barn i början av planperioden jämfört med KF-budgeten.

3.2 Investeringar

Projekt	Budget t.o.m. 2023	Beslutat 2024	2025 parkinv.	2025 Reinv.	2025	2026	2027	Senare	Totalsumma Parkinve- sterings- och reinveste- ringsmedel	Projektbeskrivning
Herrbackens lekplats (1)	0,0	0,9		8,0	8,0				8,9	Större lekplats med en liten bollplan i Herrängen. Välbesökt av närboende, skolor och förskolor. Parkens lekutrustning behöver rustas, kompletteras och tillgänglighetsanpassas. Belysning, växtlighet och möblering behöver ses över. Slänt för pulkaåkning behöver åtgärd, minska olycksrisk.
Lugnets plaskdamm (2)	0,0	0,5		2,2	2,2	7,0			9,7	Plaskdammen är i stort behov av upprustning då den inte fungerar som den skall gällande de krav som ställs från miljöförvaltningen. Utformingen av dammen gör att vattnet inte cirkulerar korrekt.
Långbroparkens lekplats (3)	0,0	0,0	1,0		1,0	5,0	6,0		12,0	Välansvänd, sliten lekplats av närboende, skolor/förskolor. Behov upprustning, komplettering, viss omgestaltning, bef. Utegym ersättas. Naturmark kring lekplatsen med stora lekvärden används flitigt. Stigar och naturlek behöver ses över. Kring lekplatsen behövs bättre dagvattenhantering.
Elektraparken (4)	0,0	0,0			0,0		1,0	12,0	13,0	Elektraparken ligger Västberga ind.område. Flera viktiga GCvägar i parken förbinder Västberga med Midsommarkransen och Telefonplan. Behov rusta promenadsstråk och entréer med bl.a. ny belysning, Gallring naturområden, nya planteringar, komplettering med sittplatser i parken och längs gångstråken, upprustning av bollplan och lekplats..
Vivelparken (5)	0,0	0,0			0,0			12,0	12,0	Platsen ligger i villastad och utgör naturlig samlingspunkt i området som öppen naturpark, flitigt använd av närboende, dagmammar samt närliggande förskolor. Lekparken består av två lektytor och grönytor mellan. Lek- och gummitytor är slitna, mycket av utrustningen är trasig. Vegetationen har haft svårt att etablera sig.
Reinvestering av trappor och parkvägar (6)	0,0	0,0			0,0		1,0		1,0	Upprustning av parkvägar och trappor.
Totalt årsvis:			1	10,2	11,2	12	8	24		

De kommande åren föreslås nämnden tilldelas medel för större parkinvesteringsprojekt enligt ovan tabell. Prioriterade projekt är Herrbackens lekplats, Lugnets plaskdamm och Långbroparkens lekplats.

Äldreomsorgen har ett eftersatt behov avseende att byta ut gamla sängar, taklyftar och möbler till gemensamhetsutrymmen på vård- och omsorgsboenden.

Äldreomsorgen kommer även behöva investeringsmedel i samband med införande av digitala verktyg och välfärdsteknik.

Stadsdelsnämnden kommer under planperioden behöva byta ut äldre belysningsarmaturer i och med det tillverknings- och importförbud av T5-lysrör, T8-lysrör och kompaktlysrör som trädde i kraft 2023. I stadens egna fastigheter behöver ca 3130 stycken äldre belysningsarmaturer bytas ut. I stadsdelsnämndens inhyrningar hos privata fastighetsägare där nämnden har ansvar för utbyte av armaturer inskrivet i hyresavtalet behöver 1854 stycken bytas ut. Detta kommer att medföra en stor investeringskostnad under planperioden.

3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)

4 Lokalförsörjningsplan

4.1 Sammanfattning

Lokalförsörjningsplanen avser planeringen av lokaler som inte är bostäder för perioden 2025-2045. Den delas in i första planeringsperiod (2025-2032) och en andra planeringsperiod (2033-2045). Planen belyser platsbehov och kapacitet inom förskolan, kommande lokalförändringar inom förvaltningen, bedömd hyreskostnadsutveckling för lokaler de närmsta 10 åren samt lista över enskilt drivna förskolors kapacitet respektive inskrivna barn.

Under planeringsperioden kommer det att bli allt viktigare att finna flexibla lokallösningar som är kostnadseffektiva för att möjliggöra konstruktion av nya, ändamålsenliga och ekonomiskt hållbara lokaler för stadsdelsnämndens verksamheter. För att säkerställa att lokalkostnaderna inte tar en allt större del av den årliga budgeten måste en målmedveten projektstyrning införas redan i tidiga skeden. Detta innebär att det behövs ökad samlokalisering av olika verksamheter och ökad samverkan över förvaltningsgränserna. Förutom samlokalisering och samverkan behöver nämnden arbeta tydligare med en strategi för ett blandat lokalbestånd som består av både friliggande hus och lokaler integrerade i bostadshus samt en fördelning av kortare och längre hyresavtal som balanserar flexibilitet och stabilitet.

Nämnden ser flera utmaningar då byggkostnaderna ökar för både privata byggaktörer liksom för Sisab och Micasa, vilket i sin tur genererar högre årshyror. För att klara framtida utmaningar ser nämnden att fokus i första hand måste ligga på att underhålla och utveckla befintliga lokaler alternativt att hyra in och anpassa redan byggda lokaler.

Enligt Swecos senaste befolkningsprognos över antalet invånare för hela stadsdelsområdet kommer antalet invånare att öka från 129 744 personer vid ingången av år 2024 till 136 041 år 2032. Det är en ökning med 6 297 invånare.

4.2 Planeringsförutsättningar

Befolkning totalt

Av särskild betydelse för nämndens planering är nyproduktionen av bostäder i och i nära anslutning till stadsdelsområdet. Nämnden följer utvecklingen noggrant då nybyggnationstakten ständigt förändras och påverkar befolkningsprognosen.

I stadens årliga befolkningsprognos finns ett antagande om antalet färdigställda lägenheter under de närmaste åren. Den siffran har flera gånger justerats nedåt i de senaste årens prognoser. Bostadsbyggandet har bromsat in kraftigt och det påverkar framför allt antalet förskolebarn i stadsdelsområdet, då det brukar flytta in många småbarnsfamiljer i nyproduktion. För perioden 2024-2032 beräknas det färdigställas 7 094 lägenheter inom stadsdelsområdet enligt stadens byggprognos. I föregående prognos antogs det att 8 250 lägenheter beräknades färdigställas för perioden 2023-2031.

Enligt den senaste befolkningsprognosen kommer befolkningen i stadsdelsområdet öka med ca 6 300 personer från år 2024 fram till år 2032, då den beräknas befolkas av ca 136 000 invånare. Prognosen har skrivits ned jämfört med fjolårets lokalförsörjningsplan då befolkningen beräknades uppgå nå 138 000 invånare redan år 2031 och en ökning totalt om ca 9 600 personer (ca 7,5 procent).

Av tabellen nedan framgår att stadsdelsområdets befolkning beräknas öka varje år under planeringsperioden. Totalt beräknas befolkningen i stadsdelsområdet öka med ca 6 300 invånare (ca 4,8 procent) mellan 2024 och 2032.

Befolkningsprognos antal invånare per stadsdel									
Område	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Aspudden	8 816	8 778	8 792	8 948	9 153	9 397	9 721	9 871	9 900
Fruängen	9 717	9 690	9 663	9 606	9 528	9 446	9 359	9 270	9 403
Gröndal	8 985	8 987	8 993	8 933	8 855	8 777	8 697	8 615	8 538
Herrängen	3 833	3 809	3 786	3 754	3 715	3 676	3 636	3 597	3 560
Hägersten	9 848	9 793	10 019	10 370	10 821	11 314	11 750	12 053	12 215
Hägerstensåsen	8 060	8 032	8 004	7 950	7 879	7 803	7 724	7 642	7 650
Liljeholmen	18 288	18 283	18 446	18 376	18 513	18 593	18 738	18 939	19 210
Liseberg	1 480	1 478	1 476	1 471	1 464	1 457	1 497	1 502	1 545
Långbro	7 550	7 504	7 460	7 397	7 321	7 244	7 166	7 088	7 013
Längsjö	2 999	2 981	2 964	2 939	2 909	2 879	2 849	2 818	2 789
Midsommarkransen	12 257	12 454	12 574	12 659	12 721	12 615	12 543	12 467	12 350
Mälärhöjden	4 320	4 284	4 349	4 517	4 695	4 767	4 727	4 682	4 636
Solberga	14 244	14 954	15 373	15 658	15 687	15 730	15 684	15 698	15 670
Västberga	8 186	8 278	8 640	8 966	8 919	8 901	9 122	9 470	9 561
Västertorp	7 643	7 877	7 986	8 077	8 087	8 095	8 120	8 156	8 196
Älvsjö	1 503	1 500	1 496	1 566	1 636	1 629	1 654	1 678	1 670
Örby slott	2 011	2 005	2 000	1 988	1 972	1 955	1 937	1 919	2 136
Totalt	129 744	130 687	132 021	133 177	133 873	134 277	134 924	135 465	136 041
Förändring		1 000	1 334	1 156	696	404	647	541	576

Befolkning barn 1-5 år

I nedan tabell framgår att antalet barn i åldrarna 1-5 beräknas öka fram till år 2032 med ca 3,5 procent. Vissa enskilda år minskar emellertid antalet barn enligt prognosen. I årets lokalförsörjningsplan prognosticeras det bo 8 019 barn i stadsdelsområdet år 2031, medan det i fjolårets plan prognosticerades bo ca 8 124 barn samma år. År 2022 prognosticerades det 8 750 barn samma år. Befolkningsprognosen för antalet barn har skrivits ned sedan fjolårets plan med ca 105 barn för år 2031. Med en inskrivningsgrad på 95 procent förväntas det gå mellan ca 7 350 och ca 7 600 barn i förskolan under planeringsperioden. Den 3,5 -procentiga ökningen i antal barn 1-5 år kan jämföras med att hela stadsdelsområdet befolkning beräknas öka med ca 4,8 procent under samma period.

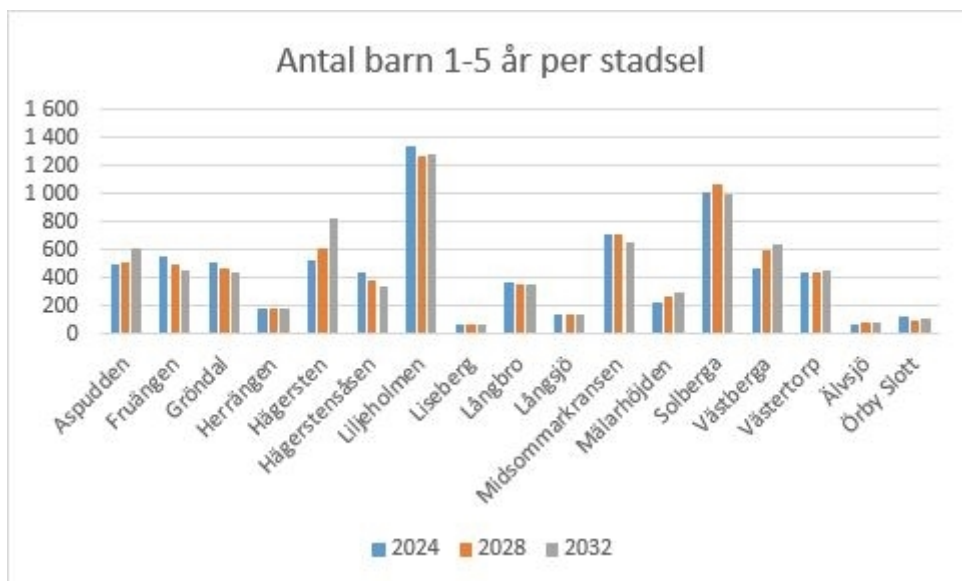

Antal barn 1-5 år	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Totalt	7 735	7 656	7 676	7 708	7 820	7 925	7 989	8 019	8 012
95%	7 348	7 273	7 292	7 323	7 429	7 529	7 590	7 618	7 611

I tabellen nedan framgår förändringen i antal barn fram till år 2032. Totalt sett över perioden ökar antalet barn 1-5 år med 278 enligt prognosen. Mellan år 2024 och 2027 prognosticeras antalet barn att först minska med 26 och från år 2027 till 2032 ökar antalet barn med 311.

Befolkningsförändring antal barn 1-5 år.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Totalt:	-	78	-20	-32	112	105	64	30	-7

I diagrammet nedan framgår bland annat hur ökning och minskning mellan stadsdelarna fördelar sig. Den stadsdel som bidrar mest till ökningen är Hägersten där antalet barn ökar med 298, från 535 i början av perioden till 833 i slutet. Den stadsdel som bidrar minst till ökning, i själva verket genom en minskning, är närliggande stadsdel Hägerstensåsen. Där minskar antalet barn med 102, från 439 till 338 barn under samma period.

4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Nämndens bedömning av hyreskostnadsutvecklingen redovisas i tabellen nedan. Bedömningen är en sammanvägning mellan befintliga hyreskostnader (2024) och planerad kommande utökad införhyrning samt planerad avveckling.

Hyreskostnadsutveckling för lokaler 1-10 år											
(mnkr)	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Sammanlagt	207,7	205,8	205,2	205,2	206	212,4	212,4	2014,2	216	221,2	223
-varav pedagogiska lokaler	166,3	165,1	164,7	164,7	165,5	171,9	171,9	173,7	175,5	180,7	182,5
Årliga hyresgenererande inv.utg.		49,1									

Nämnden ser risk för att kostnadsutvecklingen under planeringsperioden kommer innebära att lokalkostnaderna tar en allt större del av den årliga budgeten. Förutom för förskoleverksamheten (förskolor) så gäller det även för verksamheter inom social omsorg (familjecentraler, öppenvårdlokaler, lokal för boendestödjare, träfflokaler etc), stadsmiljöverksamheten, barn,-kultur- och fritidsverksamheten (fritidsgårdar) samt funktionsnedsättning (daglig verksamhet). Det ställer ökat krav på att kostnadseffektivitet genomsyrar processen från start för ökat samutnyttjande, samverkan över förvaltningsgränserna och flexibilitet över tid.

4.4 Samverkan

Lokalförsörjningens syfte är att förvaltningens verksamheter ska bedrivas i ändamålsenliga och kostnadseffektiva lokaler med inriktning att lokal- och hyreskostnaderna begränsas för att möjliggöra goda resurser till verksamheten. Förvaltningen behöver regelbundet göra omprövningar av planerade och pågående lokalprojekt för att säkerställa ett lokalbehov och kostnad i balans. Förvaltningen ska göra en översyn av sina lokalförhyrningar med målsättningen att primärt hyra lokaler i av staden ägda byggnader.

För att skapa mer kostnadseffektiva lokaler krävs ökad samlokalisering av flera verksamheter. För en lyckad samverkan med andra nämnder krävs samsyn redan vid idéstadiet av planeringen. Detta kräver gemensamma mål med principöverenskommelser mellan nämnderna. Ett sätt att hantera frågan kan vara obligatorisk samverkan mellan stadsdelsnämnder vid planering av lokaler nära stadsdelsområdesgränsen. Exempel på aktuellt behov av samverkan under planeringsperioden kan inbegripa äldreomsorgen (äldrecentrum) samt kulturförvaltningen (ex för ny kulturskola).

4.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet

4.5.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering

Lokalbehov för annan kommunal verksamhet än förskoleverksamhet har inte samma planeringsmodell som förskolan har. Det finns inga särskilda nyckeltal då det för sådana verksamheter inte finns en direkt koppling till befolkningsutvecklingen. Planeringen påverkas inte heller av externa aktörer i samma utsträckning. I ett övergripande perspektiv ser nämnden över möjligheter till att öka lokalers nyttjandegrad genom att samutnyttja lokaler i en högre utsträckning. För att kunna utnyttja lokalerna mer effektivt över tid måste även flexibiliteten i nämndens lokaler öka.

4.5.2 Nuläge 31 januari 2024

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning fortsätter att arbeta med lokaler som inte är ändamålsenliga genom att undersöka alternativ för samnyttjande och samlokalisering, med fokus på att uppnå kostnadseffektivitet och ändamålsenlighet.

Lokaler behöver vara ändamålsenliga för verksamheten och tillgodose en god fysisk arbetsmiljö. Det innebär behov av förändringar och upprustningar av befintliga lokaler samtidigt som den ökade befolkningen innebär behov av fler lokaler. Inhyrning av en lokal i nyproduktion innebär naturligt både högre standard och högre kostnader vilket innebär att nya lokaler i första hand behöver sökas i redan byggda hus.

Parallellt bedrivs ett visionsarbete för lokaler. Arbetet syftar till att skapa en övergripande strategi och vision för hur lokaler ska användas och anpassas för att möta verksamheters behov på lång sikt.

4.5.3 Planering av lokaler för år 2025-2032 (första planeringsperioden)

Nämnden fortsätter att aktivt arbeta med nedan angivna lokaler för att uppnå kostnadsbesparingar samtidigt som det strävas efter att lokalerna är ändamålsenliga och funktionella. I samband med detta genomförs en genomgång för att utvärdera vilka verksamheter som skulle kunna samnyttja lokaler.

- Sannadalshuset i Gröndal, Gröndalsvägen 43
- Daglig verksamhet i Örnberg, Instrumentvägen 14 och 29
- Öppenvård barn och ungdomar i Fruängen, Elsa Brändströmsgata 68-70
- Familjecentral i Älvsjö, Solberga Hagväg 5
- Träfflokal i Älvsjö, Folkparksvägen 150
- Ungdomens hus i Älvsjö, Älvsjö Stationsgata 19
- Medborgarkontoret i Älvsjö, Älvsjö Stationsgata 21
- Parklekar inom stadsdelsområdet
- Förvaltningskontoret, Telefonvägen 30
- Fritidsbank
- Fältassistenter, Hanna Paulis gata 14
- Övertagande av skötsel och renhållning av park- och naturmark i egen regi

4.5.4 Planering för lokaler år 2033-2045 (andra planeringsperioden)

Planering av lokalförändringar för andra lokaler än förskolelokaler har kortare planeringshorisont och nämnden har ingen färdigställd analys för den andra planeringsperioden. Nämnden har därför ingen information om lokalförändringar för den andra planeringsperioden.

4.6 Lokalplanering - pedagogisk verksamhet

4.6.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering

Årets lokalförsörjningsplan påvisar att överskottet av platser för barn i förskolan bedöms minska i den första planeringsperioden jämfört med vad som prognosticeras ifjol. Befolkningsprognosen för barn 1-5 år pekar mot en ökningstakt på ca 3,5 procent för perioden 2024-2032. Totalt år 2032 beräknas det bo 8 012 barn i åldrarna 1-5 år i stadsdelsområdet. Enligt befolkningsprognosen i fjol prognosticerades det bo 8 124 barn i stadsdelsområdet år 2031. Motsvarande siffra för samma år i årets lokalförsörjningsplan är 8 019 barn, alltså en minskning med 105 barn.

Till skillnad mot den första planeringsperioden, så beräknas antalet barn öka tydligt varje år under den andra planeringsperioden. Mellan år 2033-2045 beräknas antalet barn 1-5 år totalt öka med 769, vilket motsvarar hela 9,5 procent. Totalt prognosticeras det att bo 8 827 barn år 2045. Det kan med andra ord konstateras att befolkningsutvecklingen för barn 1-5 förväntas accelerera under den andra planeringsperioden.

Det kommer ställas allt högre krav på att hitta flexibla lokallösningar med högre kostnadseffektivitet för att kunna renovera och bygga ändamålsenliga och ekonomiskt hållbara lokaler till nämndens verksamheter.

4.6.2 Nuläge 31 januari 2024

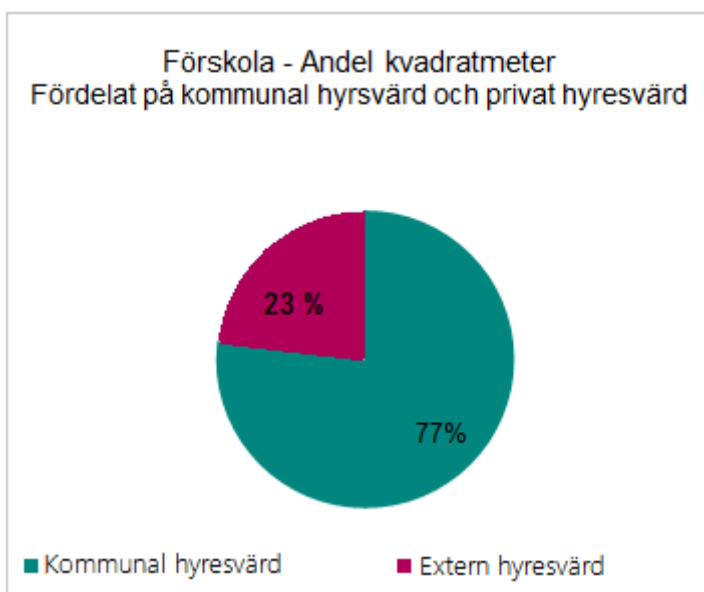
För förskoleverksamheten har minskat antal barn i ålder 1-5 år under 2023 jämfört med prognos 2022 inneburit liknande förutsättningar för planeringen som tidigare. Lokaler har avvecklats under 2023 och vissa utvalda permanenta förskolelokaler har stängt verksamheten tillfälligt för att kunna ta lokalerna i bruk igen när behovet uppstår.

År 2024 finns det 7 735 barn i åldrarna 1-5 år enligt den senaste befolkningsprognosen. Stadsdelsnämndens inskrivningsgrad i förskolan för barn 1-5 år ligger på ca 95 procent vilket skulle innebära att ca 7 350 barn går i förskolan. På grund av olika mätpunkter under året samt så kallade säsongsvariationer är det i nuläget emellertid 7 205 barn inskrivna i förskola i stadsdelsområdet, och av dessa är 5 480 barn inskrivna i kommunal förskoleverksamhet och 1 725 barn inskrivna i enskilt drivna förskolor.

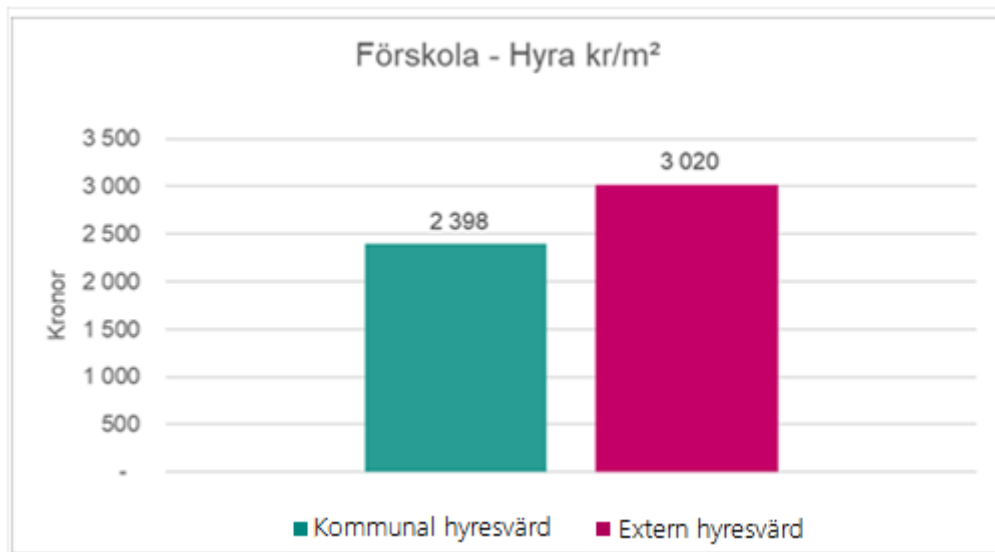
Bedömd kapacitet i förskolor inom förvaltningen är 8 310 för år 2024, varav 6 300 i kommunal regi och platser och bedömd kapacitet i enskild regi är 2 010 platser, vilket ger ett totalt överskott om 820 platser. Att antalet barn i åldrarna 1-5 år minskade 2023 jämfört med befolkningsprognosen innebär att stadsdelsnämnden har ett överskott av förskolelokaler i de flesta stadsdelar.

Nämnden behöver upprätthålla ca 500 platser i överskott för att möta den höga säsongsvariationen samtidigt som det krävs utrymme för att hantera eventuella oförutsedda händelser på befintliga anläggningar. Nämnden vill undvika omfattande avveckling av lokaler och istället bibehålla ändamålsenliga och kostnadseffektiva lokaler för att hålla kapacitet för kommande ökning av antalet barn inom stadsdelsområdet.

I diagrammet nedan framgår andel kvadratmeter på förvaltningens förskolor uppdelat på kommunala respektive privata hyresvärdar. Kommunala hyresvärdar har minskat med 5 procentenheter, och utgör nu 77 procent av de totala antalet kvadratmeter inom stadsdelsområdet.

I diagrammet nedan framgår hyra i kronor per kvadratmeter uppdelat på kommunala respektive privata hyresvärdar. Kvadratmeterhyran har ökat för båda formerna sedan förra lokalförsörjningsplanen, för privata hyresvärdar har det ökat med 126 kr per kvadratmeter och 146 kr för kommunala hyresvärdar. Dyrast är emellertid fortfarande privata hyresvärdar som är 622 kr dyrare per kvadratmeter än kommunala.

4.6.3 Planering av lokaler för år 2025-2032 (första planeringsperioden)

Eftersom prognosen för den första planeringsperioden inte visar någon markant ökning av antalet barn har stadsdelsnämnden fortsatt överkapacitet. Stadsdelsnämnden utreder möjligheterna att delvis eller helt lämna lokaler som inte är ändamålsenliga eller kostnadseffektiva. I planeringen ingår även att undersöka möjligheten att sammanföra vissa förskolor inom närliggande stadsdelar för att uppnå kostnadsbesparingar och optimera utnyttjandet av befintliga förskolor. Berörda förskolor presenteras under planperioden.

Stadsdelsnämnden arbetar aktivt med att prioritera underhållet av befintliga, ändamålsenliga lokaler. På sikt planerar förskoleavdelningen att renovera och underhålla dessa förskolor.

- Förskolan Karlavagnen, Ljustöparbacken 2
- Förskolan Solängen, Solberga Ängsväg 4-6
- Förskolan Prästängen, Prästgårdsgränd 16
- Förskolan Matrisen, Långsjövägen 14
- Förskolan Vågavilja, Gårdstigen 1

Byggnation av Förskolan Kobran i Telefonplan pågår men det finns osäkerheter kring möjligheten att ta förskolan i drift. Pågående förhandlingar mellan fastighetsägare och fastighetskontoret pågår. Förskolan förväntas vara färdigställd under 2025.

Efter detaljplanen för Marievik-projektet vann laga kraft den 3 april 2023, med cirka 960 bostäder, har stadsdelsnämnden pågående dialog med byggaktörerna JM och Klöver om totalt ca 8 avdelningars förskola. Dessa förskoleavdelningar förväntas tillsättas 2029-2030 under förutsättning att allt går enligt planerna.

4.6.4 Planering av lokaler för år 2033-2045 (andra planeringsperioden)

Den ökade befolkningsprognosen kommer främst från de stora planerade projekten inom stadsdelsområdet. Dessa inkluderar Örnbergs industriområde med ca 1 380 bostäder, projektet Lövholmen (som ligger i nordvästra Liljeholmen) med ca 1 800 bostäder, Fader Bergström-projektet på Selmedalsvägen med ca 450 lägenheter, programmet för Fruängen med ca 1 000 nya bostäder varav 500 i centrum samt utvecklingen av Telefonplan som innebär ca 5 400 nya bostäder.

I Älvsjö planeras uppförandet av cirka 7 000 nya bostäder efter rivningen av Stockholmsmässan. Som en integrerad del i projektet inkluderas planering för förskolor, skolor, service, handel och idrottsfunktioner. Samråd planeras första kvartal 2025.

Stadsdelsnämnden har pågående dialog med byggaktörer i vissa projekt, men inga specifika årtal har fastställs för när förskolor kommer att byggas eftersom det fortfarande är i ett tidigt skede.

4.7 Övrig information

4.7.1 Särskild redovisning av vissa lokalprojekt

Förvaltningen ser kontinuerligt över vilka lokaler som är uppsägningsbara inom de kommande åren för att bedöma möjligheten till kostnadseffektivisering. Mot bakgrund av det senaste årets kraftiga kostnadsökning behöver förvaltningen vara förberedd på att fler hyresvärdar kommer säga upp hyresavtal för omförhandling av hyror och övriga villkor.

4.7.2 Fördjupad anvisning för idrottsnämnden

4.7.3 Statusredovisning av avveckling/omstrukturering

4.7.4 Sammanställning över socialnämndens gemensamma ärenden med stadsdelsnämnderna

4.8 Kontaktinformation

5 Övriga redovisningar

Arbetet med medborgarinflytande och medborgarbudgetering

Under planperioden kommer förvaltningen använda sig av medborgardialoger och medborgarbudget som en utökad och riktad metod att utveckla lokalsamhället. Under 2024 kommer förvaltningen i samverkan med näringslivet och civilsamhället genomföra flera riktade dialoger med invånarna, platsbundet, geografiska områden och mot särskilda grupper i syfte att inkludera och få dem mer involverade i samhällsgemenskapen. Bland annat kommer förvaltningen genomföra dialoger i Solberga i syfte att etablera ett fritidsbibliotek, genomföra dialoger mot barn och unga i Liljeholmens centrum och stadsdelens samtliga fritidsgårdar.

Därtill genomföra medborgarbudget i samband med upprustning av lekplats där särskild fokus riktas mot barn oavsett funktionsvarianter.

Dialogerna syftar till att bland annat utjämna socioekonomiska faktorer som dämpar invånarnas vilja och förmåga att delta på lika villkor. Ett övergripande mål är att invånarna, barn som vuxna, ska känna sig delaktiga och kunna påverka och utveckla sin närmiljö.

Dialogerna som genomförs under 2024 utgör ett lärande inom förvaltningen om hur vi framgent under planperioden kan bli bättre på att organisera och lyssna in invånarnas synpunkter om deras behov av trygghet, utveckling av stadsmiljö och service. Ett utvecklingsbehov som förvaltningen ska arbeta med är att undersöka möjligheten att ta hjälp av digitala verktyg att nå ut och engagera flera av Hägersten-Älvsjös invånare.

Påbörjat och planerat medborgarinflytande

Stadsdelsnämnden har beviljats medel för att genomföra ett medborgarbudgetprojekt i syfte att rusta upp lekplatsen Lugnet under 2024. Projektet kommer att genomföras i enlighet med modellen för medborgarbudget där invånare utifrån uppsatta kriterier får inkomma med idéer vilka sedan kommer att sättas ihop till tre förslag. Majoritetsvalet kommer att genomföras under 2025. Efter avslutat projekt kommer en utvärdering genomförs som kommer att utgöra underlag i det kommande utvecklingsarbetet för medborgarbudget i stadsmiljön.

Nämnden har beviljats medel för att genomföra medborgardialoger i Liljeholmens centrum där många barn och ungdomar vistas. Arbetet ska ske i samverkan med näringslivet för att få fram förslag för hur aktiviteter kan stärkas. Utöver detta avser mötesplatserna att genomföra medborgarbudget på samtliga mötesplatser för ungdomar och parklekar för målgruppen 10-12 år. Dessutom ska medel gå till att fältare och fritidsledare förbättrar arbetet till ungdomar som har svårt att komma till en fritidsaktivitet och särskilt lotsa dem till nya aktiviteter. Genom att stärka de skyddande faktorerna och utjämna ojämlikhet kommer denna insats att riktas mot ett färre antal unga med särskilda behov.

Medel har även beviljats till en förstudie avseende implementering av ett fritidsbibliotek med stöd av medborgardialoger. Nämnden avser att starta upp ett fritidsbibliotek under året i Solberga och behöver få underlag där medborgardialog är en grund i arbetet. Målgrupper för dialogerna är medborgare, men dialoger kommer även göras med medborgare som vistas i området samt företagare och civilsamhället som verkar i området. Åtgärderna syftar som primärt syfte att etablera ett fritidsbibliotek under året i Älvsjö-Solberga. Ett sekundärt syfte är att stärka kompetensen kring genomförande av medborgardialoger för anställda i stadsdelsförvaltningen. En person kommer rekryteras för att genomföra förstudie och samordna medborgardialoger och ge utbildning kring hur lokal demokrati kan stärkas genom delaktighetsmetoder. Resultatet ska utmytna i 1-3 förslag på hur stadsdelen ska kunna förverkliga ett fritidsbibliotek under 2024.

Dessutom har nämnden fått medel för att hbtqi-diplomera fler verksamheter där medborgarservice, beställarenheten och familjerätten sydväst fått medel och kommer genomföra diplomering under året.

Lee Orberson
stadsdelsdirektör
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsförvaltning

Alex Baena
avdelningschef
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsförvaltning

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lee Orberson, stadsdelsdirektör	2024-04-09
Alex Baena, avdelningschef	2024-04-08